

**UCHWAŁA NR XV/194/20
RADY GMINY WYSZKI**

z dnia 10 grudnia 2020 r.

**w sprawie przyjęcia Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wyszki na lata
2021-2030**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713 i 1378) oraz art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wyszki na lata 2021-2030, stanowiącą załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Wyszki.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Zofia Lucyna Oksiuta

Załącznik do uchwały Nr XV/194/20

Rady Gminy Wyszki

z dnia 10 grudnia 2020 r.

***STRATEGIA INTEGRACJI
I ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY WYSZKI
NA LATA 2021 - 2030***

WPROWADZENIE

Integracja oraz rozwiązywanie problemów społecznych stanowi obok rozwoju infrastruktury jedno z najważniejszych zadań polityki społecznej każdej gminy. Choć forma wdrażania rozwiązań społecznych przybiera kształt programów i projektów, to podstawowym elementem odpowiedzi na problemy i potrzeby społeczne jest dokument strategiczny.

Gminna strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych, podejmowanych

w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. W najbardziej ogólnym ujęciu oznacza sposób osiągania wyznaczonych celów poprzez sterowanie procesem rozwoju, integracji i polityki społecznej. Formuła otwartego, ciągłego przewidywania i projektowania przyszłości powinna stanowić przydatne, pragmatyczne narzędzie regulacji rozwoju w sytuacji, gdy nadmiar celów w stosunku do ograniczonych środków utrudnia podejmowanie bieżących i przyszłych decyzji.

Zmienność uwarunkowań zewnętrznych, występowanie sprzeczności a nawet konfliktów interesów i dążeń różnych grup społecznych narzuca konieczność przyjęcia negocjacyjnej formuły zarządzania polityką społeczną. Istotą jej jest dochodzenie do porozumienia społecznego, minimalizując sytuacje konfliktowe. Musi to być zatem formuła kształtowania strategii elastycznych, otwartych i dynamicznych wobec przyszłości. Cele integracji powinny być wyrazem dążeń i aspiracji społeczności lokalnej zmierzających do rozwiązania zidentyfikowanych problemów, likwidacji barier i zagrożeń oraz do wykorzystania wszelkich szans tkwiących w potencjale ludzkim i materialnym dla przyszłej integracji. Dzięki określeniu podstawowych priorytetów, celów i zadań w dziedzinie polityki społecznej, gmina zyskuje skonkretyzowaną wizję z zakresu rozwiązywania istniejących problemów oraz działań profilaktycznych jakie powinno się podjąć w celu przeciwdziałania powstawaniu nowych problemów.

Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych instytucji jak i organizacji pozarządowych rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin. Zamieszczone w dalszej części informacje stanowią diagnozę aktualnej sytuacji i stanu, który w niektórych kwestiach jest zadawalający, zaś w innych wymaga zinterdyscyplinowanych działań na rzecz lokalnej wspólnoty. Charakterystyka odnosi się do przeciwdziałania konkretnym kwestiom społecznym i dotyczy licznych zagadnień : ubóstwa, bezrobocia, marginalizacji osób starszych i niepełnosprawnych, dzieci i młodzieży, patologii społecznych, ochrony zdrowia, edukacji, bezpieczeństwa.

Zgodnie z zaleceniami legislacyjnymi opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej Dz. U. z 2020 r. poz. 1876. Ponadto art. 16b ust. 2 ww. ustawy określa, że strategia rozwiązywania problemów społecznych winna zawierać, w szczególności następujące elementy:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
  - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
  - b) kierunków niezbędnych działań,
  - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
  - d) wskaźników realizacji działań.

Opracowując gminną strategię rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych. Uznaje się także za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu. Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wyszki na lata 2021-2030 jest instrumentem umożliwiającym podejmowanie decyzji zarówno w najbliższym okresie, jak i w odległej perspektywie. Strategia będzie podlegać ciągłym zmianom, będą pojawiać się nowe, ważne cele, a część z przedstawionych w dokumencie straci swoją aktualność. Ten proces jest jak najbardziej pożądanym, ponieważ będzie on miernikiem działań i dążeń społeczności lokalnej. Strategia została przygotowana w założeniu na lata 2021-2030. Autorzy dokumentu zakładają, że po tym czasie należy zgodnie ze sposobem monitorowania dokonać kolejnych badań natężenia zmian i nowych problemów społecznych.

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych skierowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form wsparcia najbardziej potrzebujących, pomoc osobom wykluczonym społecznie oraz rozwój instytucji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych w sferze rozwiązywania problemów społecznych. O prezentowanym kształcie Strategii zdecydowała różnorodność problemów społecznych występujących w gminie, a także konieczność wzięcia pod uwagę aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Zasadniczą podstawę prawną stanowi Konstytucja RP i ustawy. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ustawa z dnia 4 listopada 2018 r. o wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci,
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,
- ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3.

Strategia jest również zgodna z podstawowymi zasadami życia społecznego:

Zasadą pomocniczości – struktury wyższe (władza) nie powinny wyręczać struktur osób i rodzin, grup i społeczności lokalnych w tym, z czym mogą sobie poradzić we własnym zakresie. Władza ma pobudzać, wspomagać i wspierać, pozwolić na świadome działanie.

Zasadą partycypacji społecznej i współodpowiedzialności – włączenia obywateli w rozwiązywanie lokalnych problemów, zaspakajania istniejących potrzeb. Bardzo istotny staje się aspekt samopomocy, którego idea polega na wyzwaniu i wykorzystywaniu wewnętrznych zasobów oraz kompetencji osób, grup oraz społeczności lokalnych, Zadaniem

sił zewnętrznych winno być wspieranie i wzmacnianie tego potencjału oraz tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi.

Podejmowane przedsięwzięcia będą prowadzone w oparciu o współdziałanie podmiotów działających na terenie gminy i regionu : instytucji publicznych rządowych i samorządowych , grup nieformalnych oraz liderów i organizacji pozarządowych.

Gmina Wyszki dotychczas posiadała Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2013-2020, która była opracowana w 2012 roku przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyszkach. Dokument został przyjęty uchwałą Nr VI/40/07 Rady Gminy Wyszki z dnia 29 czerwca 2007 r. Dokument został zaktualizowany w 2016 r. i uchwałą nr XIV/170/16 Rady Gminy Wyszki z dnia 29 grudnia 2016 r. wprowadzono zmiany w Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wyszki na lata 2013 – 2020.

Punktem wyjścia niniejszego dokumentu jest podsumowanie wniosków z materiałów i opracowań zebranych przez koordynatora Zespołu do spraw aktualizacji i monitorowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Zebrany materiał został poddany analizie członkom Zespołu, w skład którego wchodzi przedstawiciele: Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wyszkach, Urzędu Gminy Wyszki, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołu Interdyscyplinarnego, Szkoły Podstawowej w Wyszkach, Gminnego Centrum Biblioteczno – Kulturalnego, NZOZ w Wyszkach, Komendy Powiatowej Policji w Bielsku Podlaskim, Ochotniczej Straży Pożarnej, Rady Gminy Wyszki, sołectwa Warpechy Stare, Stowarzyszenia „Aktywna Wieś” w Niewinie Borowym oraz grupy emerytów i rencistów. Podczas spotkania roboczego uzgodniono kluczowe wnioski dotyczące poszczególnych sfer problemowych oraz przedstawiono propozycje celów strategicznych. W procesie diagnozy udało się zgromadzić informacje pozwalające na stworzenie obrazu sytuacji społecznej Gminy Wyszki. Na ich podstawie zidentyfikowane zostały najważniejsze społeczne wyzwania.

Strategia składa się z czterech rozdziałów. W pierwszym z nich została przedstawiona charakterystyka Gminy Wyszki. Drugi rozdział zawiera diagnozę sytuacji społecznej gminy oraz identyfikację mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej. W rozdziale trzecim zostały sformułowane cele strategiczne oraz kierunki działań i sposób ich realizacji. W ostatnim rozdziale opisano sposób zarządzania Strategią.

I. CHARAKTERYSTYKA GMINY

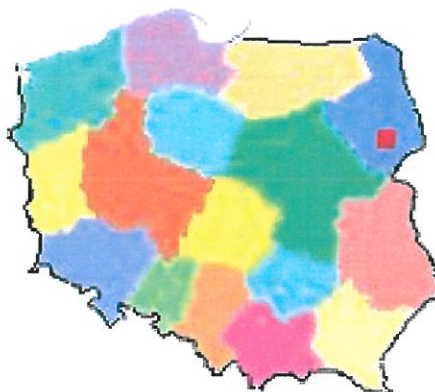
1.1. Położenie geograficzne, podział terytorialny i warunki naturalne

Gmina Wyszki położona jest w północno - wschodniej części Polski, w południowo – zachodniej części województwa podlaskiego, w obszarze „Zielonych Płuc Polski” jest jedną z gmin powiatu bielskiego. Sąsiaduje z gminami: Bielsk Podlaski, Brańsk, Suraż, Poświętne

Juchnowiec Kościelny. Północną granicę gminy stanowi rzeka Narew. Gmina Wyszki w zasadniczej części zlokalizowana jest w obrębie mezoregionu Równina Bielska wchodzącego w skład makroregionu Nizina Północnopodlaska. Pozostała niewielka północna część obszaru gminy leży w obrębie mezoregionu „Dolina Górnej Narwi”.

Gmina zajmuje powierzchnię 206,5 km². Społeczność lokalną tworzą 59 wsi (47 sołectw). Siedzibą gminy jest miejscowość Wyszki. Teren zamieszkiwany jest przez ludność

narodowości polskiej, wśród której większość stanowią wyznawcy religii katolickiej i w niewielkim stopniu prawosławnej. Gmina Wyszki na mapie:

Wykaz sołectw i miejscowości gminy Wyszki przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 1. Wykaz miejscowości gminy Wyszki

Lp.	Nazwa	Lp.	Nazwa
1.	Bogusze (niesołecka)	31.	Nowe Bagińskie
2.	Budlewo	32.	Olszanica
3.	Bujnowo	33.	Osówka
4.	Falki	34.	Ostrówek (niesołecka)
5.	Filipy	35.	Pierzchały (niesołecka)
6.	Gawiny	36.	Pulsze
7.	Godzieby	37.	Samułki Duże
8.	Górskie	38.	Samułki Małe
9.	Ignatki	39.	Sasiny
10.	Kalinówka	40.	Sieśki (niesołecka)
11.	Kamienny Dwór (niesołecka)	41.	Stacewicze
12.	Koćmiery	42.	Stare Bagińskie (niesołecka)
13.	Kowale	43.	Strabla
14.	Kożuszki	44.	Szczepany
15.	Krupice (niesołecka)	45.	Szpaki
16.	Łapcie	46.	Topczewo
17.	Łubice (niesołecka)	47.	Trzeszczkowo (niesołecka)

18.	Łuczaje	48.	Tworki
19.	Łyse (niesołecka)	49.	Warpechy Nowe
20.	Malesze	50.	Warpechy Stare
21.	Mierzwin Duży	51.	Wiktorzyn (niesołecka)
22.	Mierzwin Mały	52.	Wodźki
23.	Mieszuki	53.	Wólka Pietkowska
24.	Moskwini	54.	Wólka Zaleska
25.	Mulawicze	55.	Wypychy
26.	Niewino Borowe	56.	Wyszki
27.	Niewino Kamińskie (niesołecka)	57.	Zakrzewo
28.	Niewino Leśne	58.	Zalesie
29.	Niewino Popławskie	59.	Zdrojki (niesołecka)
30.	Niewino Stare		

Zródło: opracowanie własne

Warunki klimatyczne gminy odpowiadają warunkom panującym na Równinie Bielskiej. Obszar gminy Wyszki położony jest w obrębie dwóch zlewni: rzeki Narew i rzeki Bug, której dopływem jest Nurzec. Krajobraz gminy urozmaicają doliny niewielkich cieków wodnych, a w szczególności rzek Strabelki, Pulszanki i Bronki. Powierzchnie lasów na terenie gminy zajmują około 22%, z czego ponad 70% powierzchni lasów stanowią lasy prywatne i gminne. Dominującą funkcją lasów państwowych jest produkcja surowca drzewnego.

Do obszarów chronionych na obszarze gminy Wyszki należą:

- obszar chronionego krajobrazu „Dolina Górnej Narwi”,
- pomniki przyrody:
  - ♦ gład narzutowy na terenie wsi Falki,
  - ♦ dwa gład narzutowe na terenie wsi Godzieby,
  - ♦ jesion w wieku około 120 lat na terenie wsi Strabla,
  - ♦ dąb szypułkowy o wysokości 25 m na terenie wsi Osówka.

Poziom rozwoju infrastrukturalnego gminy stanowi jeden z ważniejszych czynników warunkujących jakość życia mieszkańców. W tym miejscu warto zasygnalizować, że ogólny poziom rozwoju infrastrukturalnego gminy jest zadowalający, zwodociągowanie (na 30.06.2020 r. całkowita długość sieci wodociągowej wynosi – 127,9 km, liczba przyłączy wodociągowych -1418) i strefonizowanie gminy, dostęp do internetu. Część miejscowości posiada kanalizację sanitarną ((zbiorcza sieć – 10,17 km, 116 przyłączy), oczyszczalnie przydomowe, na potrzeby gminy wybudowano biologiczną oczyszczalnię ścieków. Przez teren gminy przechodzi gazociąg Łapy – Wyszki, do którego podłączonych jest zaledwie 35 mieszkań. Miejscowości na terenie gminy posiadają oświetlenie uliczne, chodniki oraz szereg obiektów o znaczeniu społeczno-kulturalnym i rekreacyjnym. Podstawowym układem komunikacyjnym w Gminie Wyszki jest układ drogowy. Przez obszar gminy przebiega jednotorowa linia kolejowa Białystok-Bielsk Podlaski-Czeremcha.

Położenie gminy nie sprzyja zaspokajaniu podstawowych potrzeb społeczności gminy. Odległość od miasta powiatowego i wojewódzkiego utrudnia rozwój zainteresowań, spędzanie wolnego czasu, dostęp do kultury oraz medycznej opieki specjalistycznej.

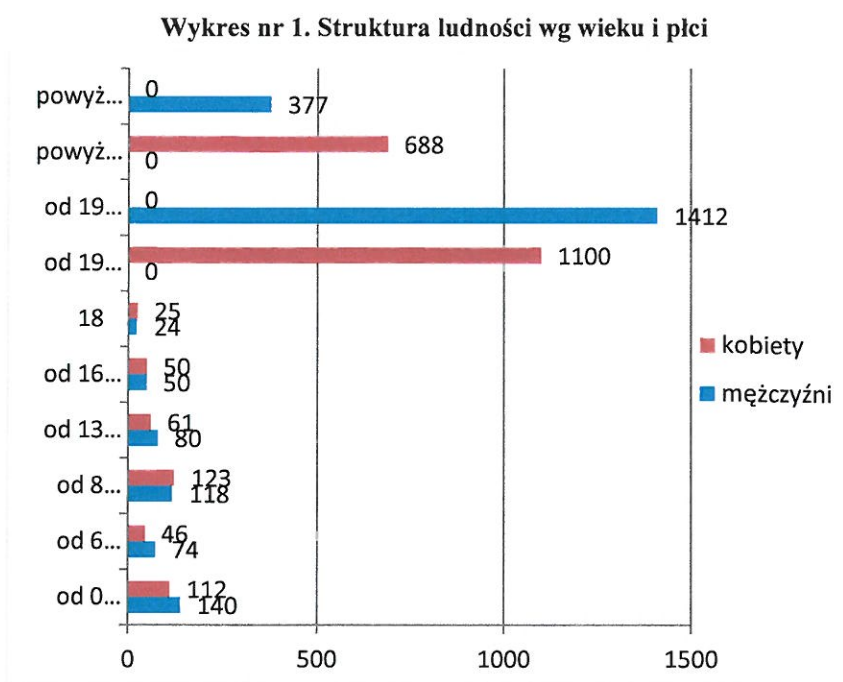
Siedzibą Urzędu Gminy i głównym ośrodkiem administracyjno – usługowym jest miejscowość Wyszki, położona w centrum gminy.

1.2. Demografia

Głównym źródłem informacji w zakresie demografii są dane statystyczne Ewidencji Ludności Gminy Wyszki. Gmina Wyszki liczy 4 453 mieszkańców (stan na dzień 30 czerwca 2020 r.) Poniższy wykres przedstawia statystykę mieszkańców gminy według płci i wieku z podziałem na kategorie wiekowe:

- ♦ dzieci w wieku 0-5, 6-7, 8-12,
- ♦ młodzież w przedziale wiekowym 13-15, 16-17,
- ♦ osoby w wieku produkcyjnym od 18 lat, 19-60 (kobiety), 19-65 (mężczyźni),
- ♦ kobiety powyżej 60 roku życia,
- ♦ mężczyźni powyżej 65 roku życia.

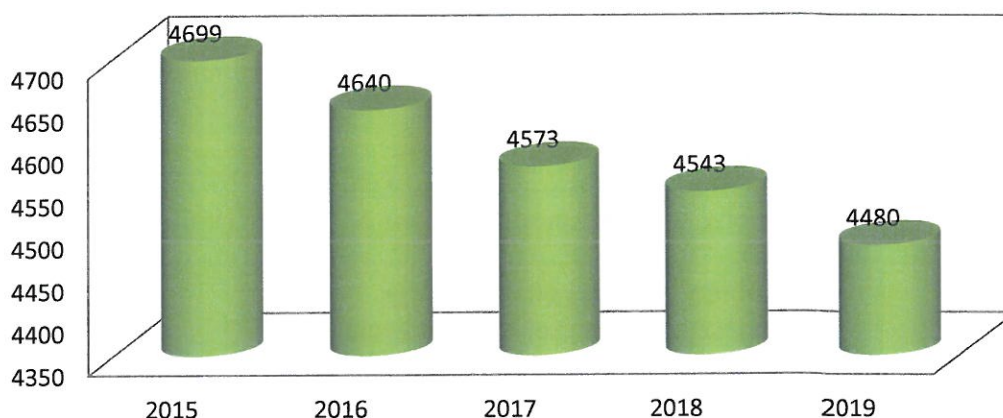

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ewidencji Ludności Gminy Wyszki

W gminie zameldowanych jest 876 osób poniżej 19 roku życia, co stanowi 20% ludności oraz 2 512 osób w wieku produkcyjnym, co stanowi 56% ogółu społeczności gminy. Osoby starsze w wieku poprodukcyjnym to 1 065 osób, czyli ¼ mieszkańców gminy, w tym 63% stanowią kobiety. Jest to tendencja ogólnopolska, gdzie kobiety żyją znacznie dłużej niż mężczyźni.

Na poniższym wykresie przedstawiono obraz ogólnej liczby mieszkańców gminy Wyszki na przestrzeni lat 2015-2019.

Wykres nr 2. Liczba ludności gminy w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ewidencji Ludności Gminy Wyszki

Analizując przedstawione dane zauważa się, że liczba ludności gminy maleje z każdym rokiem. Jak wynika z wykresu liczba ludności gminy w 2015 roku wynosiła 4 699 i przez okres czterech lat stopniowo malała. Na koniec roku 2019 gminę Wyszki zamieszkiwało

4 480 mieszkańców. Malejąca liczba społeczności wiąże się głównie z procesem starzenia się mieszkańców oraz spadkiem przyrostu naturalnego. Kształtowanie się wskaźnika przyrostu naturalnego w gminie Wyszki w latach 2015 – 2019 miało tendencję ujemną. Liczba urodzeń w stosunku do liczby zgonów była niższa, co stanowi negatywne zjawisko. Czynnikiem kształtującym liczbę ludności na terenie gminy są również migracje. W gminie Wyszki saldo kształtuje się na poziomie ujemnym. Jednakże to zjawisko jest zbieżne z trendami występującymi na terenie całego województwa, gdzie liczba ludności wiejskiej systematycznie maleje, a saldo migracji jest ujemne. Proces zmian w liczbie ludności na podstawie przyrostu naturalnego oraz migracji prezentuje tabela nr 2.

Tabela nr 2. Poziom przyrostu naturalnego oraz migracji

Rok	Liczba ludności	Urodzenia	Zgony	Saldo	Zameldowania	Wymeldowania	Saldo
2015	4699	42	67	-25	30	70	-40
2016	4640	53	78	-25	55	86	-31
2017	4573	48	80	-32	44	77	-33
2018	4543	47	61	-14	75	90	-15
2019	4480	45	66	-21	53	94	-41

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ewidencji Ludności Gminy Wyszki

Struktura mieszkańców gminy wpływa na sposób widzenia potrzeb i problemów społecznych przez pryzmat – najpierw potrzeby osób w wieku produkcyjnym, potem osób starszych oraz dzieci i młodzieży. Rozpiętość gminy i struktura zamieszkania skłania do refleksji zaspokojenia potrzeb osób starszych, zamieszkujących w miejscowościach, które mają utrudniony dostęp do służb specjalistycznych. Pogłębia to zależność i izolację środowiskową.

Odływ młodych ludzi do miast jest zjawiskiem znamionym dla gmin wiejskich. Proces ten jest spowodowany różnymi czynnikami, a przede wszystkim wyjazdami w celu kształcenia się, brakiem miejsc pracy, niskimi dochodami w rolnictwie, lepszymi warunkami życia w mieście.

Analiza danych demograficznych wskazuje na potrzebę zwiększenia, w najbliższych latach, usług dla osób starszych oraz tworzenie warunków do rozwoju dzieci i młodzieży.

1.3. Aktywność gospodarcza i rynek pracy

Gmina Wyszki jest gminą typowo wiejską o charakterze rolniczym. Głównym działem gospodarki gminy i zajęciem ludności jest rolnictwo oparte o indywidualne gospodarstwa rodzinne. Na koniec 2019 roku na terenie gminy znajdowało się 3111 gospodarstw. Natomiast grunty osób fizycznych wchodzące w skład tych gospodarstw wynoszą 17316 ha.

Tabela nr 3. Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych z terenu gminy Wyszki wg grup obszarowych

Zakres powierzchni	Ilość gospodarstw
0,0 – 4,99	2016
5,0 – 6,99	221
7,0 – 9,99	263
10,0 – 14,99	269
15,0 -19,99	161
20,0 – 29,99	124
30,0 – 49,99	48
50,0 – 99,99	7
100,00 ha i powyżej	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wyszkiach

Wśród gospodarstw rolnych dominują małoobszarowe o powierzchni do 5 ha. Produkcja rolna opiera się przede wszystkim na uprawie zbóż i hodowli bydła mlecznego. Większość płodów rolnych w małych gospodarstwach przeznaczana jest jedynie na potrzeby gospodarstw domowych. Z uwagi na dekapitalizację maszyn, urządzeń, budynków, małe gospodarstwa przekazywane są w dzierżawę, ponieważ są nieopłacalne.

Część gospodarstw przejmują od rodziców młodzi rolnicy, inwestują i unowocześniają przejęte gospodarstwa, często przy wykorzystaniu funduszy unijnych. Wśród tych gospodarstw dominuje hodowla bydła ukierunkowana na produkcję mleka.

Jakość gruntów gminy jest niska. Dominuje klasa V, zarówno w strukturze gruntów ornych, jak i użytków zielonych, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 4. Jakość gruntów na terenie gminy Wyszki

Klasy gleb	Grunty orne	Użytki zielone
	ha	ha
III	-	275,8048
IIIa	8,0554	-
IIIb	642,6531	-
IV	-	2104,4153
IVa	2632,9679	-
IVb	2628,8679	-
V	2780,0672	2396,0620

VI	1200,2017	324,5499
VIz	52,4021	-
Grunty bez klasy	-	28,5401

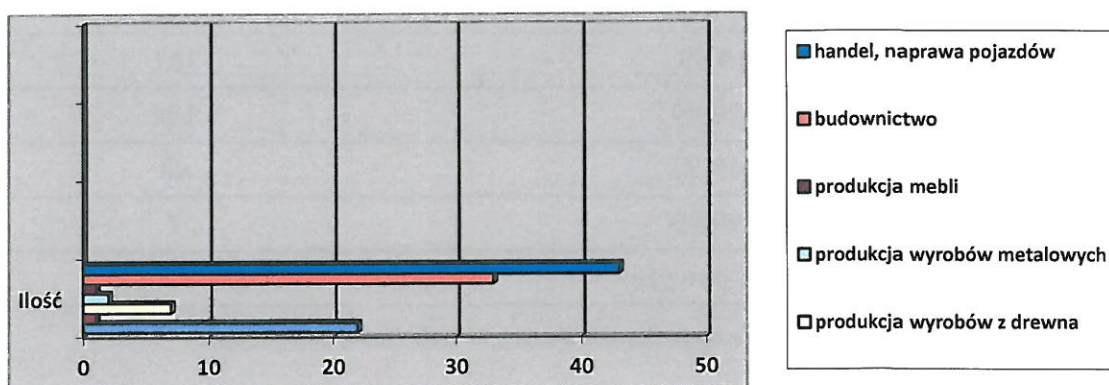
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wyszki

Większość użytkowników gospodarstw rolnych to rolnicy z wykształceniem podstawowym, zawodowym i średnim. Znaczna część z nich ukończyła kursy rolnicze. Młodzi rolnicy posiadają wykształcenie wyższe.

Poza sektorem rolniczym mieszkańcy gminy w znacznej części znajdują zatrudnienie w handlu, usługach, administracji, oświacie, służbie zdrowia. Na terenie gminy Wyszki na dzień 31 grudnia 2019 r. w rejestrze działalności gospodarczej zarejestrowanych było 152 podmiotów gospodarczych (osoby fizyczne), w tym 5 podmiotów świadczących usługi dla rolnictwa.

Wykres przedstawia liczbę podmiotów gospodarczych w poszczególnych branżach.

Wykres nr 3. Rodzaje działalności gospodarczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wyszki

Ożywiona działalność prowadzona jest w tartaczniactwie i przetwórstwie drewna. Pozostałe dziedziny działalności gospodarczej stanowią: usługi, budownictwo, naprawy oraz handel artykułami spożywczo- przemysłowymi.

Tabela nr 5. Podmioty gospodarki narodowej wg. sektorów własności w l. 2015-2019

LATA	Ogółem	Sektor własności	
		sektor publiczny	sektor prywatny
2015	173	15	158
2016	178	14	164
2017	158	14	144
2018	169	14	155
2019	166	14	152

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wyszki

Tabela nr 6. Podmioty gospodarki narodowej wg form organizacyjno - prawnych

LATA	Ogółem	W tym				
		osoby fizyczne prowadzące	spółki handlowe	spółdzielnie	stowarzyszenia i organizacje	Państwowe i samorządowe

		działalność gospodarczą				jednostki prawa budżetowego
2015	159	134	2	2	9	12
2016	163	140	2	1	9	11
2017	142	118	3	1	9	11
2018	152	127	3	1	10	11
2019	-	-	-	-	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wyszki

Jak wynika z dynamiki zmian liczby podmiotów gospodarczych na terenie gminy Wyszki jest zróżnicowana. Liczba podmiotów gospodarczych w porównaniu do lat ubiegłych nie zwiększyła się znacząco pomimo, że istniała możliwość otrzymania dotacji z powiatowego urzędu pracy na założenie pierwszej działalności dla młodych osób.

Zmieniająca się sytuacja gospodarcza w Polsce wpływa również na rynek pracy i zatrudnienie na terenie gminy Wyszki. Część osób w wieku produkcyjnym, zwłaszcza ludzi młodych oraz kobiet nie może znaleźć zatrudnienia na lokalnym rynku pracy, biorąc pod uwagę teren powiatu bielskiego.

Powiat bielski od kilku lat należy do grupy powiatów województwa podlaskiego o najniższej stopie bezrobocia rejestrowanego. Stopa bezrobocia w powiecie bielskim na przestrzeni lat 2007 – 2011 przedstawia się następująco:

Tabela nr 7. Stopa bezrobocia w powiecie bielskim w latach 2015-2019

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Stopa bezrobocia	7,6%	7,0%	6,1%	5,4%	4,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Bielsku Podlaskim

Bezrobocie charakteryzuje się niekorzystną strukturą, na którą składa się utrzymujący się wysoki udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi, związany ze specyfiką powiatu bielskiego oraz strukturą zatrudnienia w powiecie - mniejsza liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na wsi, stosunkowo mała mobilność, niski poziom kwalifikacji, a często brak motywacji do pracy wśród mieszkańców wsi nadają bezrobociu wiejskiemu charakter długookresowy. Problemem jest również bezrobocie ukryte.

Tabela nr 8. Liczba osób bezrobotnych na terenie Gminy Wyszki

Rok	Liczba bezrobotnych ogółem	Liczba bezrobotnych kobiet	Liczba bezrobotnych niepełnosprawnych
2015	130	61	9
2016	108	46	2
2017	99	45	6
2018	83	39	6
2019	81	39	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Bielsku Podlaskim

Liczba osób bezrobotnych maleje od 2015 r. W 2019 r. liczba bezrobotnych na terenie gminy Wyszki osiągnęła liczbę 81 i stanowiła 0,07 % osób bezrobotnych zarejestrowanych

na terenie powiatu bielskiego. Oznacza to, że sytuacja rejestrowanego bezrobocia na terenie gminy nie jest problemem w skali powiatu, jednak jest trudnością osób zamieszkujących gminę.

Tabela nr 9. Liczba osób bezrobotnych w przedziałach wiekowych

Rok	Przedział wiekowy					
	18-24	25-34	35-44	45-54	55-59	60 i więcej
2015	36	39	24	15	13	3
2016	22	26	27	16	9	8
2017	15	25	29	12	13	5
2018	13	23	21	13	7	6
2019	9	27	14	16	9	6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Bielsku Podlaskim

Najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowią osoby młode. To bardzo ważna i wymagająca pracy na poziomie lokalnym społeczność, która w niedługiej przyszłości tworzyć będzie gminę. Aby młodzież nie opuszczała gminy należy zadbać o współpracę międzyinstytucjonalną w celu minimalizowania skutków i szukania rozwiązań integracji młodych osób bezrobotnych z lokalnym rynkiem pracy. Na przestrzeni lat 2011 – 2019 zwiększyła się liczba osób bezrobotnych w przedziale wiekowym 35-44, natomiast zmalała w przedziale wiekowym 45-54.

Tabela nr 10. Wykształcenie osób bezrobotnych na terenie Gminy Wyszki

Rok	Wykształcenie				
	wyższe	policealne i średnie	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne podstawowe
2015	8	29	12	27	54
2016	1	19	10	27	51
2017	7	20	12	24	36
2018	5	12	8	18	40
2019	6	14	8	18	35

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Bielsku Podlaskim

Jak wynika z powyższej tabeli, wśród zarejestrowanych bezrobotnych największa jest liczba osób z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym, jak również z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Brak aktywności zawodowej jest groźnym zjawiskiem społecznym. Stawiane przez pracodawców wysokie wymagania powodują, że wielu bezrobotnych nie jest w stanie im sprostać. Z drugiej strony osoby wykształcone mogą mieć wygórowane wymagania odnośnie pensji i środowiska pracy. Jedną z barier w znalezieniu zatrudnienia wśród młodych bezrobotnych jest niski poziom wykształcenia i brak aspiracji do dalszego kształcenia.

Bezrobocie nie jest sytuacją utraty możliwości. Chociaż dla jednych jest doświadczeniem traumatyzującym i demobilizującym, to dla innych jest wyzwaniem rozwojowym, skłaniającym do podejmowania działań i szukania nowych rozwiązań. Niewątpliwie jednak osoby bezrobotne są narażone na doświadczanie wielu napięć i silnych stresorów, które wymagają od nich zastosowania strategii radzenia sobie w trudnych sytuacjach.

1.4. Strategiczne kierunki rozwoju gminy

Opracowując Strategię Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie zadbano, by cele i działania określone w niniejszym dokumencie były spójne i odnosiły się do przepisów adekwatnych ustaw i dokumentów wyższej rangi. Oprócz strategii szczebla lokalnego i regionalnego, jest niezbędne utrzymanie zgodności z krajowymi i międzynarodowymi dokumentami strategicznymi.

Niezbędne było przyjrzenie się:

- 1) **Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**, która stanowi kluczowy dokument państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Strategia wyznacza cele polityki rozwoju do roku 2020, z perspektywą do roku 2030 i stanowi podstawę dla zmian w systemie zarządzania rozwojem, w tym w obszarze rozwiązywania problemów społecznych na poziomie lokalnym. SOR określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym. W sferze społecznej przewidywane efekty realizacji Strategii to ograniczenie wykluczenia społecznego i ubóstwa oraz wszelkiego rodzaju nierówności społecznych, a także budowa silnego kapitału społecznego.
- 2) **Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020¹**, której głównym celem jest doprowadzenie do poprawy dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne, wzrost i poprawę wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy, poprawę jakości kapitału ludzkiego oraz wzmocnienie cyfrowego rozwoju kraju. W tym kontekście SRKL wyznacza cele szczegółowe: 1. wzrost zatrudnienia, 2. wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych, 3. poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, 4. poprawa zdrowia obywateli oraz efektywność opieki zdrowotnej, 5. podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.
- 3) **Krajowemu Programowi Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji²**, który zawiera kompleksowe działania nakierowane na trwałe zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Istotne znaczenie dla realizacji gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych posiadają priorytetowe kierunki działań wyznaczone w KPPUiWS: przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży, zapewnienie spójności działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych na rzecz dzieci i młodzieży, aktywna integracja w społeczności lokalnej, bezpieczeństwo i aktywność osób starszych, zapobieganie niepewności mieszkaniowej i przeciwdziałanie bezdomności, zarządzanie i zmiany strukturalne systemu integracji społecznej.
- 4) **Krajowemu Programowi Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej**, który wyznacza kluczowe kierunki polityki publicznej na rzecz ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych. W Programie główny nacisk położono na zwiększenie efektywności działań na rzecz tworzenia miejsc pracy, reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, jak również rozwój usług społecznych użyteczności publicznej i zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego.
- 5) **Strategii Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do 2020 roku**, która określa zasady i obszary działań w realizacji regionalnej polityki społecznej. Do-

---

¹ W trakcie powstawania gminnej strategii trwały prace nad przygotowaniem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030

² W trakcie powstawania gminnej strategii trwały prace nad aktualizacją Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu do 2027 roku (z perspektywą do 2030 r.)

kument skupia kierunki działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, zapobiegania procesom wykluczenia społecznego oraz stwarzania warunków umożliwiających osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych. Celem Strategii jest zapewnienie, w warunkach ciągłych przemian, kompleksowego wsparcia osobom i grupom społecznym oraz stałe i efektywne dostarczanie profesjonalnych rozwiązań umożliwiających zapobieganie i rozwiązywanie problemów społecznych w następujących obszarach: zaspokajanie potrzeb rodzin, bezpieczeństwo rodzin, profilaktyka i ochrona zdrowia, mobilność zawodowa, efektywność pomocy społecznej, kapitał społeczny.

6) **Strategią Rozwoju Gminy Wyszki na lata 2016-2023**, która określa zasadnicze kierunki dynamicznego rozwoju Gminy Wyszki poprzez następujące cele strategiczne:

1. zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej, 2. poprawa warunków bytowych mieszkańców, 3. dostęp do oświaty, kultury i sportu, 4. aktywizacja społeczności lokalnych i skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych. Realizacja ostatniego celu została uwzględniona w niniejszym dokumencie, a obejmuje następujące działania: inspirowanie i wspieranie inicjatyw obywatelskich, stworzenie komunikacji z mieszkańcami, budowa więzi społeczności lokalnej, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i występowaniu negatywnych zjawisk społecznych, aktywizacja oraz integracja dzieci, młodzieży i seniorów.

Zweryfikowano cele i zapisy w opracowanych wcześniej programach gminnych, by określone zadania Strategii miały możliwość być realizowane dzięki tym instrumentom. Są to operacyjne dokumenty, między innymi:

1. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
2. Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2017 - 2020,
3. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 – 2020,
4. Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019-2021.

Wszystkie wymienione wyżej dokumenty, ich zapisy, elementy, cele i zadania mają oddźwięk w niniejszej Strategii i są z nią kompatybilne. Zdecydowano, że programy problemowe gminy będą częścią Strategii służącą realizacji celów operacyjnych w poszczególnych obszarach problemowych.

II. OBSZAR SPOŁECZNY GMINY

Jednym z ważnych elementów budowania wspólnot lokalnych jest poczucie więzi i odpowiedzialności za innych, tożsamość z gminą. Jedną z form kapitału społecznego są organizacje pozarządowe i partycypacja społeczna oraz zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne, ich działania na rzecz lokalnej społeczności, a także poziom zaufania do współmieszkańców. Wszelkiego rodzaju organizacje i grupy działające w strukturach nieformalnych są wyrazem partycypacji obywateli w życiu publicznym, ich poczucia podmiotowości i chęci wpływu na warunki życia gminnej społeczności.

2.1. Zasoby społeczne i otoczenie instytucjonalne

Najistotniejszymi zasobami gminy są jej mieszkańcy, kapitał ekonomiczny i infrastruktura, która zapewnia mobilność zasobów i ich integrację w funkcjonowanie całości.

Dla strategii ważna jest zarówno ocena aktualnego stanu zasobów, jak i ocena efektywności instytucji odpowiedzialnych za ich pozyskiwanie i kształtowanie.

Podstawowymi czynnikami, które spajają wspólne działania na rzecz społeczności są: kontekst terytorialny, wspólne wartości, uczestnicy i liderzy, struktury organizacyjne. Społeczność lokalna wyraża swoją aktywność poprzez dobrowolne uczestnictwo w nieformalnych i formalnych organizacjach, które stanowią przykłady tworzenia sieci obywatelskiego zaangażowania.

Wśród organizacji działających na terenie gminy Wyszki należy wymienić: Stowarzyszenie „Młodzi Duchem” w Strabli, Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich „Topczewianki” w Topczewie, Stowarzyszenie „Aktywna Wieś” w Niewinie Borowym, Stowarzyszenie Malesze, Fundacja Akademia Malesze, Fundacja „Strada Bella” w Strabli, Stowarzyszenie Lokalne „Bona” w Strabli, Stowarzyszenie Przyjaciół Powiatu Bielskiego w Sasinach, Koła Gospodyń Wiejskich: w Niewinie Borowym, w Strabli i w Wyszkach, dziewięć jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, Uczniowski Klub Sportowy „Iskra” w Wyszkach. Liczba organizacji społecznych funkcjonujących na terenie gminy świadczy o dużej aktywności, integracji i przekłada się na wysoki poziom uspołecznienia i rozwoju społecznego gminy oraz jej promocji.

Należy dążyć do wzmocnienia postaw konstruktywnych oraz określenia celów wspólnego budowania zasobów ludzkich w gminie, szczególnie ludzi młodych, osób prowadzących gospodarstwa rolne.

Dla celów opracowania strategii dokonano spisu zasobów gminnych, mając nadzieję, że stale będą się one powiększać. Ważne jest również by istniejące zespoliły swoje wysiłki i współpracę podczas realizacji celów i zadań aktualnego dokumentu:

- Urząd Gminy Wyszki,
- Rada Gminy Wyszki,
- Młodzieżowa Rada Gminy,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyszkach ,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Wyszkach,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Punkt Konsultacyjny,
- Zespół Interdyscyplinarny,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Wyszkach - szkoła podstawowa z „zerówką”, oddział przedszkolny „3-5 latki”, Regionalna Sala Papieska, Izba Pamięci Narodowej,
- Szkoła Podstawowa im. Ks. F.J. Falkowskiego w Topczewie (szkoła podstawowa z „zerówką”, oddział przedszkolny „3-5 latki”),
- Szkoła Podstawowa im. Prezydenta Ryszarda Kaczorowskiego w Strabli (szkoła podstawowa z „zerówką”, oddział przedszkolny „3-5 latki”)- prowadzona przez stowarzyszenie,
- Gminne Centrum Biblioteczno - Kulturalne,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Wyszkach, Filia w Strabli,
- Ochotnicza Straż Pożarna (Godzieby, Mulawicze, Niewino Borowe, Pulsze, Samułki Duże, Topczewo, Wyszki, Zalesie),
- Młodzieżowa Drużyna Pożarnicza w Niewinie Borowym,
- 3 Parafie Rzymskokatolickie (8 obiektów sakralnych)
- Parafia Prawosławna,
- Kluby Seniora,
- świetlice wiejskie,
- kompleks sportowy (hala, boiska, siłownia)

- boiska szkolne,
- liderzy społeczni.

W skład mieszkaniowego zasobu Gminy Wyszki wchodzi:

- 2 lokale mieszkalnych w miejscowości Wyszki,
- 2 lokale w budynku po szkole w Niewinie Borowym,
- 2 lokale w Ośrodku Zdrowia w Topczewie,
- 1 lokal w Ośrodku Zdrowia w Strabli,
- 1 lokal w Szkole Podstawowej w Topczewie
- 1 lokal w Kamiennym Dworze

Zarząd nad budynkami i lokalami sprawowany jest przez Gminę, zgodnie z „Wieloletnim Programem Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Wyszki. Problemem jest pozyskanie do zasobu mienia komunalnego, budynku z przeznaczeniem na lokal socjalny. Środki finansowe Gminy nie pozwalają na budowę i utrzymanie takiego lokalu.

2.2. System pomocy społecznej

Zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o pomocy społecznej podstawowe zadania w zakresie problemów i potrzeb społecznych na terenie gminy realizuje ośrodek pomocy społecznej. W celu efektywności działań pomocowych Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

w Wyszkach współpracuje na co dzień z Sądem Rejonowym w Bielsku Podlaskim, Prokuraturą Rejonową, kuratorami zawodowymi i społecznymi, komornikami sądowymi, domami pomocy społecznej województwa podlaskiego i województw ościennych, Powiatowym Urzędem Pracy w Bielsku Podlaskim, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Bielsku Podlaskim, Powiatowym Zespołem ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, parafiami rzymskokatolickimi, prawosławnymi, Komendą Powiatową Policji w Bielsku Podlaskim, szkołami (pedagogiem, psychologiem i Radami Rodziców), z przedstawicielami organizacji pozarządowych i kół gospodyń wiejskich, z lekarzami rodzinnymi i pielęgniarkami, a także z radnymi i sołtysami z terenu gminy.

Wszystkie wymienione osoby i instytucje działają w obszarze szeroko ujętej polityki społecznej i pracy socjalnej na rzecz osób i rodzin potrzebujących wsparcia. Zakres współpracy międzyinstytucjonalnej i różni się w zależności od złożoności sytuacji rodzin, dzieci, osób starszych, czy niepełnosprawnych i jest podejmowany w celu zwiększenia efektywności pomocy i wsparcia oraz w celu usamodzielnienia.

Statutowym celem działania Ośrodka jest realizowanie zadań, które powinny umożliwić osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych. Pomoc udzielana jest bezpośrednio rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, dotkniętych bezrobociem, niepełnosprawnością, przewlekłą chorobą lub innymi przyczynami powodującymi trudną sytuację.

Kadrę Ośrodka stanowią: dyrektor, 2 specjalistów pracy socjalnej, starszy pracownik socjalny, 2 inspektorów w komórce świadczeń rodzinnych, asystent rodziny.

Środki na finansowanie na realizację zadań pomocy społecznej pochodzą z budżetu państwa oraz środków własnych gminy. Poniższa tabela prezentuje realizację wydatków budżetowych w latach 2015 - 2019.

Tabela nr 11. Realizacja wydatków budżetowych w latach 2015 – 2019

Wyszczególnienie	Budżet (ogółem)	Środki własne	Dotacja
2015	2 792 229	514 896	2 277 333
2016	5 376 597	517 336	4 859 261
2017	6 356 870	599 821	5 757 049
2018	6 395 849	659 483	5 736 366
2019	6 845 921	731 999	6 113 922

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Wyszki

Z analizy danych przedstawione powyżej wynika, że z każdym rokiem następuje wzrost wydatków na świadczenia z pomocy społecznej. Zjawisko to jest ściśle związane z ze wzrostem liczby rodzin i osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej – usługi opiekuńcze, pobyt w domach pomocy społecznej, finansowanie pobytu dzieci w rodzinach zastępczych oraz wzrost kosztów tych zadań. Na kształt budżetu mają wpływ, przede wszystkim zadania obligatoryjne, takie jak: zasiłki okresowe, świadczenia rodzinne i z funduszu alimentacyjnego, świadczenia wychowawcze, program wieloletni „Posiłek w szkole i w domu”, program „Dobry start”, inne programy rządowe, np. wsparcie rodzin poprzez asystenta rodziny.

Powody przyznawania pomocy społecznej wynikają z art. 7 ustawy o pomocy społecznej. Poniższa tabela obrazuje powody korzystania ze świadczeń pomocy społecznej na terenie gminy w latach 2017 – 2019.

Tabela nr 12. Przyczyny przyznawania świadczeń na przestrzeni lat 2017 - 2019

Przyczyny przyznawania pomocy	2017	2018	2019
	LICZBA RODZIN		
ubóstwo	123	110	92
potrzeba ochrony macierzyństwa	60	68	67
w tym: wielodzietność	43	43	44
bezrobocie	55	42	38
niepełnosprawność	64	59	52
długotrwała lub ciężka choroba	115	104	96
bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego -	6	6	5
alkoholizm, przemoc	12	14	13
trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	-	1	-
zdarzenie losowe	-	-	2

Najczęstszym powodem ubiegania się o pomoc są: ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, potrzeba ochrony macierzyństwa, niepełnosprawność, wielodzietność. Często bezrobocie oraz alkoholizm i przemoc są przyczyną zgłaszania się po pomoc. Grupy te stanowią podstawowych odbiorców planowanych działań w kolejnych okresach realizacji Strategii. Zadania GOPS – praca socjalna, projekty celowe, działania specjalistyczne powinny być kierowane do tych osób i rodzin.

Świadczenia z pomocy społecznej przyznawane są w ramach zadań własnych i zleconych. Są to świadczenia pieniężne i niepieniężne. Do świadczeń niepieniężnych należą przede wszystkim: posiłek, usługi opiekuńcze, pobyt w domu pomocy społecznej, praca socjalna, poradnictwo, składka zdrowotna. Na przestrzeni lat 2017 – 2019 maleje liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Zauważa się jednak wzrost liczby rodzin korzystających z różnych form pracy socjalnej, co prezentuje poniższa tabela.

Tabela nr 13. Rzeczywista liczba rodzin objętych pomocą społeczną na przestrzeni lat 2017 - 2019

Wyszczególnienie	2017		2018		2019	
	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin
Świadczenia pieniężne	127	113	106	100	102	99
Świadczenia niepieniężne	231	118	217	116	207	112
Praca socjalna	x	290	x	294	x	326
Świadczenia – zadania zlecone	2	2	2	2	3	3
Świadczenia – zadania własne	349	196	320	185	300	164

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Wyszki

Od 2 lat gmina realizuje wieloletni rządowy program „Posiłek w szkole i w domu”, który zastąpił wcześniejszy program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. W ramach programu udzielono pomocy w formie posiłku uczniom szkół z terenu gminy oraz gmin ościennych oraz w internatach i szkołach ponadpodstawowych. Z programu korzystały również osoby dorosłe, dzieci do 7 roku życia oraz młodzież w formie świadczeń pieniężnych na zakup żywności. Liczba osób i rodzin korzystających z tej formy pomocy zmniejsza się z każdym rokiem.

W związku ze spadkiem liczby rodzin potrzebujących wsparcia, zarówno w finansowego jak też w formie świadczeń niepieniężnych i usług, działania gminy powinny koncentrować się na szeroko rozumianej pracy socjalnej. Mieszkańcy potrzebują doradztwa specjalistycznego, czy też prowadzenia grup wsparcia, edukacyjnych dla poszczególnych kategorii osób zgłaszających się po pomoc.

Grupami społecznymi w gminie, najbardziej wymagającymi wsparcia i zagrożonymi wykluczeniem społecznym są:

- ✓ rodziny wykazujące bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego,
- ✓ osoby chore przewlekle i niepełnosprawne,
- ✓ osoby starsze.

2.3. Źródła problemów społecznych i ich identyfikacja

2.3.1. Sytuacja mieszkaniowa w gminie

Gospodarkę mieszkaniową gminy w latach 2017 – 2018 obrazuje poniższa tabela. Dane przedstawiają ilość mieszkań w zasobach mieszkaniowych, powierzchnię użytkową oraz liczbę wypłaconych dodatków mieszkaniowych i zaległości w opłatach w zasobach gminnych.

Tabela nr 14. Gospodarka mieszkaniowa w latach 2017-2018

Zasoby mieszkaniowe	Rok 2017	Rok 2018
mieszkania	1 836	1 837
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	84	84
liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych	56	43
zaległości w opłatach za mieszkanie w zasobach gminnych w tys. zł	-	10,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego

Gospodarowanie mieszkaniowym zasobem gminy określa Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Wyszki na lata 2018-2022. Na koniec 2019r. liczba mieszkań stanowiących własność gminy wynosiła 13 lokali mieszkalnych. Odnośnie wynajmu lokali obowiązuje uchwała Rady Gminy Wyszki w sprawie ustalenia zasad wynajmu lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy.

Zgodnie z ustawą z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego na gminie właściwej na miejsce położenia lokalu podlegającego opróżnieniu ciąży obowiązek zapewnienia lokalu socjalnego. Gmina nie może wydzielić z zasobu komunalnego lokali socjalnych. Największym problemem pozyskanie jest do zasobu mienia komunalnego budynku z przeznaczeniem na lokale socjalne. Środki finansowe Gminy w chwili obecnej nie pozwalają na wybudowanie i utrzymanie budynku mieszkalnego z przeznaczeniem na lokale socjalne.

2.3.2. Ochrona zdrowia

Ochroną zdrowia mieszkańców gminy zajmuje się Niepubliczny Zakład Zdrowotny w Wyszki działający w trzech Ośrodkach Zdrowia w Wyszki, Topczewie i Strabli oraz SPZOZ w Bielsku Podlaskim. Liczba osób przypadających na 1 przychodnię w 2018 r. wyniosła 1471. W Wyszki funkcjonuje prywatna apteka.

Zatrudnienie w podstawowej opiece zdrowotnej w gminie przedstawia się następująco:

Tabela nr 15. Zatrudnienie w podstawowej opiece zdrowotnej

Lekarze razem		3
w tym	lekarze rodzinni	2
	pediatrzy	1
Pielęgniarki ogółem		4

w tym	środowiskowe rodzinne	3
	środowiskowe nauczania i wychowania	1

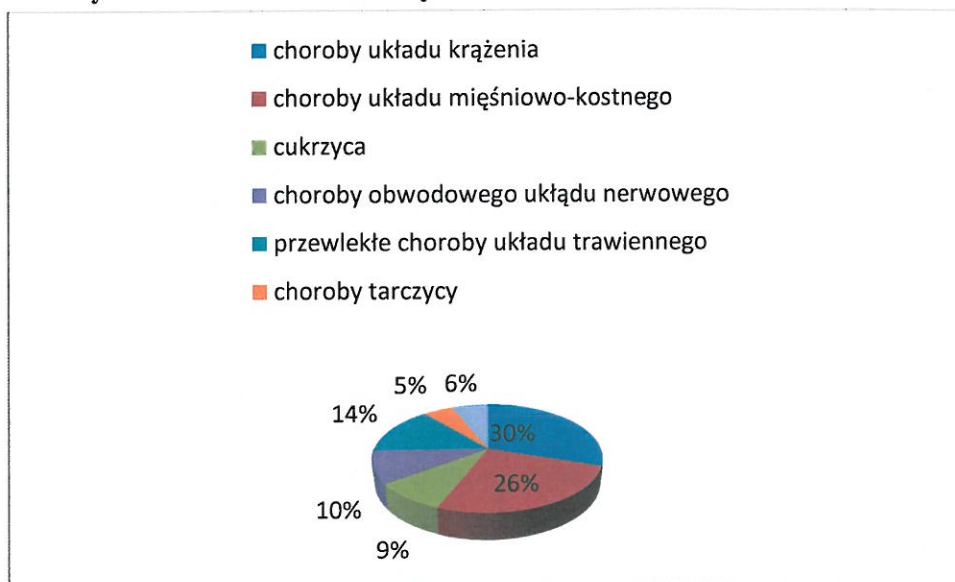
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NZOZ w Wyszkach

NZOZ w ramach działalności udziela porad w ramach opieki profilaktycznej nad dziećmi do 3 roku życia. Przeprowadzane są wizyty profilaktyczne pielęgniarek, przeprowadza się profilaktyczne badania lekarskie dzieci i młodzieży.

Z danych NZOZ w Wyszkach wynika, że 46% pacjentów stanowią osoby w wieku 65 lat i więcej. Kolejna grupa osób będących pod opieką lekarza rodzinnego to osoby w wieku 55-64 lata, której procentowy udział wynosi 30%. Wśród dzieci i młodzieży do 18 roku życia zamieszkałych na terenie gminy 21% korzysta ze świadczeń medycznych z uwagi na występujące schorzenia. Najczęściej rozpoznawane w tej grupie pacjentów schorzenia to przede wszystkim, zaburzenia refrakcji i akomodacji oka, zniekształcenia kręgosłupa, alergie pokarmowe, otyłość, cukrzyca.

W grupie osób dorosłych choruje 60% mieszkańców gminy. Wśród osób dorosłych pozostających pod opieką medyczną najczęściej diagnozowano choroby układu krążenia, choroby układu mięśniowo-kostnego, obwodowego układu nerwowego, cukrzycę oraz inne. Szczegółowy obraz przedstawia poniższy wykres.

Wykres 4. Procentowy rozkład chorób osób dorosłych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NZOZ w Wyszkach

Wzrost populacji ludzi starszych powoduje wzrost rejestrowanych chorób wieku średniego i starszego. Z rozeznania lekarzy rodzinnych wynikają potrzeby zdrowotne mieszkańców gminy. Konieczna jest rehabilitacja osób z chorobami narządu ruchu oraz po urazach i utworzenie dostępu do gminnego gabinetu rehabilitacyjnego. W ramach profilaktyki prowadzone są różne programy profilaktyczne oraz realizowana jest ustawiczna, wielokierunkowa edukacja zdrowotna w ramach opieki medycznej lekarzy rodzinnych i pielęgniarek. Główny nacisk w profilaktyce dzieci i młodzieży służba zdrowia kładzie na organizowanie szczepień ochronnych, przeprowadzanie pogadarek z dziećmi i młodzieżą w różnych grupach wiekowych, a także propagowanie zdrowego trybu życia. Programy profilaktyczne realizują wszystkie

szkoły na terenie gminy. Za ich realizację odpowiadają wychowawcy oraz pedagog szkolny.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych realizuje Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jak również Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii. Działania podejmowane przez Komisję na przestrzeni lat 2015 – 2019 przedstawione zostały poniżej.

Tabela nr 16. Działania GKRPA wobec osób uzależnionych

Wyszczególnienie	Liczba osób wzywanych na rozmowy motywacyjne	Liczba osób skierowanych na opinie biegłego psychologa i psychiatry w przedmiocie uzależnienia	Liczba wniosków do sądu o wydanie postanowienia o podjęciu leczenia odwykowego	Liczba osób, które dobrowolnie podjęły terapię
2015	13	5	3	-
2016	14	6	7	-
2017	14	6	4	1
2018	8	3	6	2
2019	9	4	1	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GKRPA w Wyszkach

W ramach działalności GKRPA funkcjonuje Punkt Konsultacyjny, w którym dyżur pełni psycholog – terapeuta uzależnień. Podstawowe zadania Punktu Konsultacyjnego to:

- motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia leczenia w zakładach lecznictwa odwykowego i kierowanie do leczenia specjalistycznego,
- motywowanie osób pijących ryzykownie i szkodliwie do zmiany szkodliwego wzoru picia,
- udzielanie wsparcia osobom po zakończonym leczeniu odwykowym,
- rozpoznanie zjawiska przemocy domowej, udzielanie stosownego wsparcia i informowanie o możliwościach uzyskania pomocy,
- inicjowanie interwencji w przypadku przemocy domowej.

Na przestrzeni lat 2015 – 2019 w Punkcie Konsultacyjnym udzielono 159 porad rodzicom z problemem uzależnienia oraz 25 porad osobom z problemem przemocy w rodzinie.

Jako najważniejsze potrzeby z zakresu ochrony zdrowia należy wskazać zwiększenie dostępności usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych, organizacja wsparcia dla osób przewlekle chorych oraz integrację osób niepełnosprawnych. Niezbędna także jest profilaktyka i edukacja społeczna młodzieży i osób dorosłych, zwiększenie świadomości społecznej w zakresie zdrowego stylu życia oraz rozszerzenie działalności świetlic środowiskowych z zajęciami profilaktycznymi.

2.3.3. Edukacja i wychowanie

Edukacją na terenie gminy zajmują się placówki oświatowe, których organem prowadzącym jest gmina: Szkoła Podstawowa w Topczewie oraz Szkoła Podstawowa w Wyszkach. Natomiast Szkołę Podstawową w Strabli prowadzi Stowarzyszenie Lokalne „Bona”.

W każdej placówce funkcjonują oddziały przedszkolne dla dzieci w wieku 3 – 4, 5 - 6 lat.

W placówkach oświatowych na terenie gminy dzieci i młodzież pobierają edukację zgodnie z poniższymi zestawieniami.

Tabela nr 17. Zestawienie liczby uczniów w szkołach podstawowych na terenie gminy

Rok	Liczba uczniów			
	Oddziały przedszkolne	Szkoła podstawowa	Klasy gimnazjalne	Razem
2017 (2017/2018)	110	269	89	468
2018 (2018/2019)	116	290	46	452
2019 (2019/2020)	128	291	-	419

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wyszki

Jak wynika z przedstawionych zestawień liczba dzieci kształcących się na przestrzeni lat 2017 – 2019 ma tendencję spadkową. Przyczyną takiego stanu jest sytuacja demograficzna gminy Wyszki.

We wszystkich placówkach oświatowych na terenie gminy uczniowie mają możliwość rozwijania swoich zainteresowań poprzez uczestnictwo w różnych kołach, zajęciach dodatkowych oraz projektach. Ponadto prowadzone są zajęcia wyrównawcze, gry i zabawy ruchowe, zajęcia dodatkowe w formie Zuchy, PCK, SKO. Realizowane są różnego rodzaju projekty edukacyjne skierowane do dzieci i młodzieży. Szkoły uczestniczą również w programach mających na celu kształtowanie wśród dzieci trwałego nawyku spożywania owoców i warzyw poprzez udostępnianie dzieciom owoców i warzyw oraz specjalne działania edukacyjne promujące zdrową dietę oraz styl życia – program europejski „Owoce w szkole”. Innym programem, którego celem jest kształtowanie wśród dzieci i młodzieży dobrych nawyków żywieniowych jest program „Szklanka mleka” promujący spożywanie mleka i przetworów mlecznych.

W każdej szkole funkcjonuje Samorząd Uczniowski, Rada Rodziców. Uczniowie Szkoły Podstawowej w Wyszkach oraz ich rodzice mają zapewnione wsparcie pedagoga szkolnego, natomiast w Szkole Podstawowej w Topczewie zatrudniony jest psycholog. W szkołach prowadzone są zajęcia rewalidacyjne, kompensacyjne, terapia logopedyczna oraz hipoterapia.

Przy placówkach funkcjonują świetlice oraz obiekty sportowe: boiska szkolne, sale i hale gimnastyczne, świetlice, place zabaw, siłownie.

Najważniejsze potrzeby i problemy z obszaru edukacji na terenie gminy to sprawy związane z: remontami i modernizacją budynków szkolnych, zmniejszającą się liczbą uczniów

i kwestią ich dowozu do szkoły, większym zapotrzebowaniem na opiekę nad dziećmi od 2 roku życia, potrzebę dodatkowych zajęć specjalistycznych z uwagi na coraz większą liczbę uczniów z dysfunkcjami rozwojowymi, edukowanie rodziców.

2.3.4. Rodzina – opieka nad dzieckiem i osobami starszymi

Podstawowym aspektem budowania lokalnego systemu pomocy dziecku i rodzinie jest założenie, że każda rodzina jako podstawowa komórka społeczna posiada potencjał niezbędny do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie, jednakże niekiedy potrzebuje wsparcia zewnętrznego. Opierając się na tym założeniu, w systemie pomocy społecznej powinna znaleźć się szeroka gama działań pomocowych dostosowanych do zasobów i potrzeb rodziny. W celu zintensyfikowania działań realizowanych w ramach rozwiązywania problemów społecznych w gminie należy:

- stale monitorować sytuację i problemy rodzin na terenie gminy,
- stosować działania profilaktyczne zapobiegające dysfunkcyjności rodzin i powstawaniu sytuacji kryzysowych,
- organizować pomoc rodzinom wymagającym wsparcia poprzez prowadzenie poradnictwa specjalistycznego oraz działań terapeutyczno – korygujących,
- prowadzić działania ukierunkowane na pozostawienie dziecka w rodzinie lub na szybki powrót dziecka do rodziny, poprzez pracę nastawioną na poradnictwo w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego, treningu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych, rozwoju kluczowych kompetencji społecznych i zawodowych.

Jednostką pomocy społecznej, której działania skierowane są w stronę rodziny jest ośrodek pomocy społecznej obejmujący teren gminy. Na terenie powiatu funkcjonuje powiatowe centrum pomocy rodzinie, z którym GOPS Wyszki współpracuje w zakresie realizacji postanowień sądu dotyczących ograniczenia władzy rodzicielskiej poprzez umieszczenie dzieci w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo – wychowawczej. W latach 2015 - 2019 w rodzinach zastępczych przebywało łącznie 7 dzieci z terenu Gminy Wyszki oraz 1 dziecko w pogotowiu opiekuńczym.

W ramach współpracy z PCPR, osoby z terenu gminy mogą uczestniczyć w programach korekcyjno – edukacyjnych dla osób z problemem przemocy i agresji oraz korzystać z poradnictwa specjalistycznego. Prowadzone są również działania na rzecz osób niepełnosprawnych, m. in. grupy wsparcia dla rodziców dzieci niepełnosprawnych intelektualnie, poradnictwo prawne, działania szkoleniowe i rehabilitacyjne. Działania są również skierowane na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi oraz z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Ta grupa osób ma możliwość uczestnictwa w Warsztatach Terapii Zajęciowej w Bielsku Podlaskim.

GOPS w Wyszkach realizuje Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2018 – 2021. Program jest ukierunkowany przede wszystkim na problemy małoletnich matek, rodzin niepełnych, wielodzietnych, zmagających się z trudnościami w wychowywaniu dzieci, rodzin w sytuacjach kryzysowych. Rodziny wymagają stałego monitorowania przez pracowników socjalnych, asystenta rodziny, pedagoga szkolnego, psychologa, kuratorów sądowych i innych specjalistów. W ramach Programu prowadzone są na terenie Gminy Wyszki następujące działania: działalność profilaktyczna na rzecz rodzin, udzielanie wsparcia i pomocy rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych,

objęcie rodzin wsparciem asystenta rodziny, doskonalenie współpracy pomiędzy instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz dzieci i rodzin.

W związku z problemem, jakim jest starzenie się społeczeństwa, wzrasta liczba osób starszych wymagających opieki. Grupa seniorów również objęta jest wsparciem ośrodka pomocy społecznej. Pracownicy w ramach pracy socjalnej monitorują sytuację osób starszych, udzielają wsparcia i pomocy. W ramach zadań GOPS świadczona jest pomoc w formie usług opiekuńczych oraz ponoszenie odpłatności za pobyt w domach pomocy społecznej. Z każdym rokiem zwiększa się zapotrzebowanie na te formy pomocy. Coraz więcej osób starszych, samotnych oczekuje pomocy ze strony środowiska, co obrazują poniższe tabele.

Tabela nr 18. Pomoc w formie usług opiekuńczych w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	13	11	13	13	13
Liczba świadczeń	4 253	3 312	4 738	4 054	4 155
Kwota świadczeń w tys. zł	36 513	30 980	53 855	48 778	50 242

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Wyszkach

Usługi opiekuńcze organizowane są przez ośrodek pomocy społecznej i świadczone w miejscu zamieszkania osoby wymagającej tej formy pomocy. Obejmują pomoc w codziennych zajęciach, robienie zakupów, sprzątanie, gotowanie, załatwianie spraw w urzędach, opiekę higieniczną, zapewnienie kontaktów ze środowiskiem.

Za osoby umieszczone w domach pomocy społecznej gmina ponosi odpłatność. Liczba osób wymagających umieszczenia w DPS oraz odpłatność za ich pobyt wzrasta z każdym rokiem.

Tabela nr 19. Odpłatność gminy za pobyt w DPS w latach 2015 – 2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	8	9	10	10	10
Liczba świadczeń	76	83	84	91	79
Kwota świadczeń w tys. zł	159 789	178 684	190 718	213 678	208 499

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Wyszkach

Rosnąca potrzeba zapewnienia opieki osobom starszym, samotnym i niepełnosprawnym stanowi poważne wyzwanie organizatorom pomocy społecznej na przyszłe lata. Wskazana jest promocja zdrowia w zakresie utrzymania sprawności fizycznej i psychicznej oraz edukacja w kierunku wzajemnego wsparcia w rodzinie pomiędzy rodzicami i dziećmi, co wynika przede wszystkim z norm moralnych. Konieczne jest wspieranie rodziny w kryzysie poprzez poradnictwo, pomoc prawną, psychologiczną, finansową i rzeczową. Ważny jest rozwój inicjatyw lokalnych kierowanych do różnych grup społecznych,

wspieranie lokalnych grup, tworzenie nowych organizacji społecznych działających na rzecz konkretnych potrzeb i środowisk.

2.3.5. Kultura

Istotnym aspektem sfery społecznej jest szeroko pojęte środowisko kulturowe. Cechy przestrzeni kulturowej wyznaczają kultywowane tradycje kulturalne, pomniki dziedzictwa kulturowego oraz obiekty o szczególnych wartościach dla społeczności lokalnej. Na terenie gminy wyróżnić możemy: obiekty sakralne – kościoły i kaplice, cmentarze, obiekty drewnianego budownictwa wiejskiego, cmentarz wojenny, mogiły z czasów II wojny światowej, dwór z zespołem dworskim, park dworski, wiatrak koźlak, pałac w zespole dworsko – pałacowym, lamus, kuźnia, czworaki.

Organizacją życia kulturalnego w gminie zajmuje się Gminne Centrum Biblioteczno – Kulturalne. Siedziba placówki znajduje się w nowym obiekcie, który powstał w ramach „Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa Biblioteka + Priorytet 2. Infrastruktura Bibliotek 2016 – 2020. Projekt dofinansowany ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Oddany do użytku we wrześniu 2018 r.

Centrum, poza działalnością biblioteczną prowadzi zajęcia sportowo – rekreacyjne, taneczne, plastyczne, aerobik, ognisko muzyczne w klasie pianina, gitary i perkusji. Przy Centrum działają Kluby Seniora oraz zespoły śpiewacze „Razem” z Wyszek i „Młodzi Duchem” ze Strabli. Placówka współpracuje z kolami kół gospodyń wiejskich. W ramach działalności Centrum organizowane są koncerty, spotkania z pisarzami, poetami, ludźmi sztuki, występy kabaretowe, spotkania literackie, festyny w plenerze, bale karnawałowe oraz czas wolny dla dzieci i młodzieży podczas ferii i wakacji.

Infrastrukturę instytucji uzupełnia Filia Biblioteki w Strabli, która wyposażona jest w czytelnię ze stanowiskami komputerowymi oraz dostępem do internetu oraz możliwością drukowania i nagrywania. Działalność bibliotek to przede wszystkim upowszechnianie czytelnictwa, gazetki tematyczne, konkursy czytelnicze, recytatorskie, koło plastyczne, kultywowanie tradycji. Osobom niepełnoprawnym i starszym książki dostarczane są do miejsca zamieszkania w ramach „Mobilnej Biblioteki”.

Na terenie gminy funkcjonują świetlice, w których odbywają się zebrania wiejskie, spotkania i imprezy. Ponadto gminne placówki oświatowe oraz lokalni przedsiębiorcy biorą czynny udział w organizowaniu corocznych spotkań, festynów i imprez. Społeczność gminna ma możliwość korzystania z miejsc przeznaczonych do upowszechniania kultury, sportu

i rozwijania zainteresowań. Na terenie gminy istnieją obiekty rekreacyjno - sportowe, hale, boiska, siłownie, sale gimnastyczne, działają kluby piłkarskie. Drużyna piłkarska UKS „Iskra” Wyszki gromadzi miłośników piłki nożnej na meczach grupowych.

W obszarze kultury należałoby utrzymywać i rozwijać zasoby, wdrażać projekty na rzecz promowania regionu oraz podtrzymywanie wiejskich tradycji. Ważne jest prowadzenie inicjatyw podtrzymujących więzi międzypokoleniowe i budowanie tożsamości lokalnej młodych ludzi zamierzających pozostać na terenie gminy.

2.3.6. Bezpieczeństwo

Obszar bezpieczeństwa na terenie gminy dotyczy działań związanych z utrzymaniem ładu i porządku społecznego. Służby odpowiedzialne za właściwą organizację życia społecznego opartą na pewnych zasadach, normach i wartościach mają za zadanie zapobiegać działaniom konfliktowym i destrukcyjnym, które powodują dezorganizację życia zbiorowości. Zapewnienie bezpieczeństwa oraz porządku publicznego jest zadaniem własnym

gminy. W celu jego realizacji gmina finansuje Policję, wspiera programy walki z przemocą, organizuje pozaszkolne zajęcia dla dzieci i młodzieży.

Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców gminy oraz niski stopień przestępczości są jednym z czynników świadczących o rozwoju i atrakcyjności gminy. Podstawowym organem powołanym do zapewnienia bezpieczeństwa jest Policja. Na terenie gminy Wyszki utworzony został rewir dzielnicowego. Z danych Powiatowej Komendy Policji w Bielsku Podlaskim wynika, że na przestrzeni lat 2015 – 2019 zauważalny jest spadek przestępczości na terenie Gminy Wyszki. Przepięstwa, które są popełniane przez mieszkańców to przede wszystkim rozboje, kradzieże, włamania, niszczenie mienia, bójki, pobicia. Liczbę przestępstw i wykroczeń w poszczególnych latach przedstawiono poniżej.

Tabela nr 20. Liczba przestępstw i wykroczeń w latach 2015 - 2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba przestępstw	54	41	53	43	27
Liczba wykroczeń	16	43	40	26	24

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Bielsku Podlaskim

Jeżeli chodzi o wykroczenia (przeprowadzone czynności wyjaśniające w sprawie o wykroczenie oraz wykroczenia drogowe) głównie są to kradzieże, zniszczenia mienia, zanieczyszczenie środowiska, wycinka drzewa bez zezwolenia, niezachowanie nakazanych środków przy trzymaniu zwierzęcia, zakłócenie porządku publicznego, spożywanie alkoholu w miejscu zabronionym.

Niepokojącym faktem jest duża liczba interwencji Policji w związku z nadużywaniem alkoholu i stosowaniem przemocy. Procedura i dokumentacja Niebieskiej Karty pozwala na zdiagnozowanie przemocy w rodzinie, zaplanowanie planu pomocy w stosunku do ofiar przemocy oraz podjęcie działań interwencyjnych skierowanych do stosujących przemoc. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego pozwala na wzmocnienie działań instytucji zajmujących się problemem przemocy.

Tabela nr 21. Liczba interwencji i Niebieskich Kart w latach 2015 - 2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba interwencji	205	218	222	198	251
Liczba NK	11	11	8	5	16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Bielsku Podlaskim i Zespołu Interdyscyplinarnego

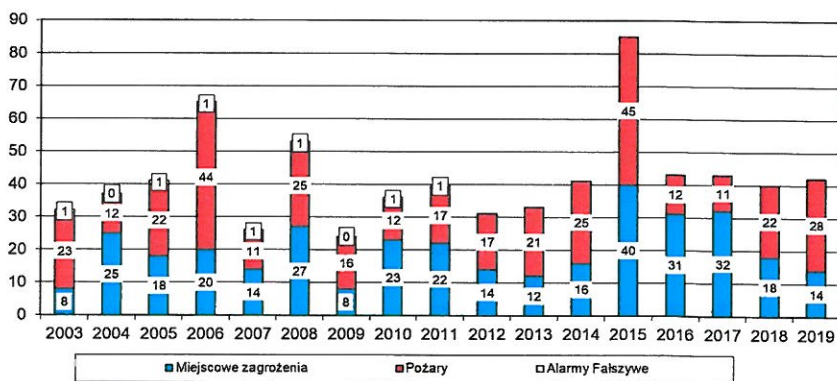
Komenda Powiatowa Policji w Bielsku Podlaskim prowadzi szereg programów edukacyjnych mających na celu ograniczenie przestępczości i aspołecznych zachowań. Są to programy skierowane do uczniów oraz osób dorosłych. Pracownicy Policji spotykają się z mieszkańcami na różnych festynach, prowadzą działalność informacyjno – edukacyjną poprzez różnego rodzaju kampanie. W gminie Wyszki nie odnotowuje się miejsc szczególnie zagrożonych pod kątem bezpieczeństwa czy też problemów szczególnie dokuczliwych społecznie.

W zakresie ochrony przeciwpożarowej na terenie gminy działa straż pożarna. Jest to zorganizowana formacja zajmująca się prewencją i walką z pożarami oraz innymi zagrożeniami (wyłączając przestępczość) zdrowia i życia ludzkiego, dobytku oraz środowiska naturalnego. Straż pożarna działa jako organizacja oparta na straży zawodowej – Państwowa Straż Pożarna oraz straży społecznej – Ochotnicza Straż Pożarna.

Na terenie gminy Wyszki funkcjonuje 8 jednostek ochotniczych straży pożarnych, w tym 2 jednostki włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego. Ochotnicza Straż Pożarna na terenie gminy liczy 225 członków (205 zwyczajnych – w tym: 6 kobiet, 20 honorowych). Wśród jednostek wyróżnić należy Młodzieżową Drużynę Pożarniczą. Jednostki strażackie mają do dyspozycji 10 samochodów pożarniczych oraz wyposażenie: motopompy, drabiny, pilarki do drewna, środki łączności, podnośniki, piły do betonu, aparaty powietrzne.

Zagrożenie pożarowe w gminie Wyszki jest zróżnicowane i zależy od bardzo wielu czynników, m. in. zwartość zabudowy, sprawność instalacji elektrycznej i przewodów kominowych, ogólnego porządku, rodzaju pokryć dachowych, zjawisk atmosferycznych oraz działalności człowieka. Zagrożeniem w okresie zimowych jest używanie piecyków grzewczych oraz iskry kominowe, natomiast wiosną częstą przyczyną pożarów jest wypalanie traw na łąkach i nieużytkach. Istotnym problemem są pustostany, gdzie ułatwiony jest dostęp osobom postronnym. Swobodny dostęp do budynków stwarza możliwość zaproszenia ognia, a nawet podpalenia. Poniższe zestawienie obrazuje ilość zdarzeń na terenie gminy Wyszki w latach 2003 – 2019.

Wykres nr 5. Ilość zdarzeń w latach 2003-2019 na terenie gminy Wyszki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zarządu Oddz. Gminnego ZOSP RP w Wyszkach

W ramach zapewnienia bezpieczeństwa prowadzone są programy edukacyjne i prewencyjne:

- ✓ ogólnopolski turniej wiedzy pożarniczej oraz ogólnopolski konkurs rysunkowy Młodzież Zapobiega Pożarom,
- ✓ przeprowadzanie przez OSP pokazu sprzętu pożarniczego dla młodzieży szkolnej i zapoznanie z tematyką ratowniczo – gaśniczą,
- ✓ zapewnienie uczestnictwa w letnich obozach Młodzieżowej Drużyny Pożarniczej,
- ✓ akcje informacyjne o zachowaniu bezpieczeństwa pożarowego skierowane do mieszkańców gminy.

Strażacy ochotnicy inicjują, organizują i współpracują przy realizacji wydarzeń gminnych – festynów, pikników, obchodów świąt państwowych i religijnych.

Wszystkie zagrożenia mają wpływ na mieszkańców gminy i infrastrukturę. Ich intensywność i rozmiar będzie wpływać na wielkość strat. Przygotowanie do zagrożeń w

znacznym stopniu ograniczy dotkliwość zagrożenia i pomniejszy zniszczenia. W tym zakresie należy przede wszystkim podejmować działania zmierzające do ciągłego podnoszenia świadomości społecznej o przyczynach powstawania zdarzeń niekorzystnych i sposobach postępowania na wypadek zaistniałego lub zbliżającego się zdarzenia. Ważne jest również zapewnienie odpowiednich sił i środków niezbędnych do reagowania na powstałe zagrożenie.

2.4. Wnioski części diagnostycznej

Analiza społeczna obejmuje opis różnych zjawisk, sytuacji, przesłanek, które mogą stać się przyczyną trudnej sytuacji, w jakiej znaleźli się poszczególni mieszkańcy gminy Wyszki. W celu otrzymania zbliżonego rzeczywistego obrazu problemów społecznych poddano analizie dane liczbowe z lat 2015 – 2019. Podczas analizy obszaru społecznego gminy pojawiły się problemy społeczne oraz ich przyczyny i skutki. Analiza pozwoliła uchwycić tendencje rosnące lub malejące w poszczególnych problemach społecznych.

Większość problemów, z jakimi borykają się mieszkańcy Gminy Wyszki uznawana jest za problemy społeczne, będące konsekwencjami zakłóceń organizacji życia zbiorowego. Tego przykładem jest głównie ubóstwo, uzależnienia, niepełnosprawność, niezaradność życiowa, bezrobocie, starość, samotność. Problemy te wiążą się ze sobą, zachodzi między nimi często związek przyczynowy. Problemy powodujące utratę lub zmniejszenie środków utrzymania mają wpływ na pogłębienie i nawarstwienie innych problemów, takich jak: bezradność, izolacja społeczna, uzależnienia.

Tabela nr 22. Problemy społeczne oraz ich przyczyny i skutki

Problem społeczny	Przyczyny	Skutki
Ubóstwo	<ul style="list-style-type: none"> - bezrobocie - niska wydajność gospodarstw rolnych - wielodzietność - dziedziczenie „biedy” - uzależnienia - niezaradność życiowa - niepełnosprawność i choroba przewlekła 	<ul style="list-style-type: none"> - wykluczenie społeczne - izolacja społeczna - niski poziom wykształcenia - trudny dostęp do dóbr - „pętla kredytowa”
Bezrobocie	<ul style="list-style-type: none"> - niski poziom wykształcenia - brak kwalifikacji, niechęć do podwyższenia - brak miejsc pracy - niechęć do podejmowania pracy 	<ul style="list-style-type: none"> - ubóstwo - choroby i uzależnienia - niski poziom życia - migracje
Uzależnienia	<ul style="list-style-type: none"> - ubóstwo - brak pracy, bezrobocie - wpływ otoczenia, środowisko rodzinne - konflikty rodzinne, stres 	<ul style="list-style-type: none"> - ubóstwo - przemoc - przewlekła choroba - rozpad rodziny - konflikt z prawem
Samotna starość	<ul style="list-style-type: none"> - zanik więzi rodzinnych - zmiana modelu rodziny - migracja ludności ze wsi do miast - wyjazdy zagranicę - trudne warunki ekonomiczne 	<ul style="list-style-type: none"> - brak opieki w rodzinie - odrzucenie społeczne - przerzucenie opieki na instytucje - samotność
Niepełnosprawność	<ul style="list-style-type: none"> - brak miejsc pracy - izolacja społeczna - samotność - brak akceptacji i wiary w siebie - bariery architektoniczne 	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczony dostęp do instytucji - wycofanie z życia społecznego - wykluczenie społeczne - brak akceptacji społecznej - depresja

Bezradność	<ul style="list-style-type: none"> - brak zasad i norm - przemoc - współzależnienie - brak więzi rodzinnych - brak kompetencji społecznych - utrata pracy - doznanie traumy, ciężka choroba, niepełnosprawność 	<ul style="list-style-type: none"> - trudności w uczeniu się - izolacja społeczna - zaniedbanie - deprywacja emocjonalna - frustracja - poczucie braku panowania nad życiem - uzależnienia
-------------------	---	---

Źródło: Opracowanie własne GOPS w Wyszkach

Problemy społeczne mają wielowymiarowy charakter i ich rozwiązanie wymaga systemowych rozstrzygnięć, zintegrowanej współpracy instytucjonalnej, zaangażowania sfery politycznej, gospodarczej i społecznej. Należy doprowadzić do wypracowania wspólnych programów i współdziałania wszystkich podmiotów powołanych w celu rozwiązywania problemów społecznych (przedstawiciele władzy lokalnej, pomocy społecznej, oświaty, kultury, zdrowia, organizacje pozarządowe, kościelne itp.).

Obok zasobów ludzkich należy ocenić uwarunkowania realizacji polityki społecznej poprzez analizę SWOT, służącą do badania otoczenia gminy oraz określenia silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w sferze uwarunkowań politycznych, społecznych, ekonomicznych i technologicznych. Analiza SWOT jest podstawą do określenia celów strategicznych.

Tabela nr 23. Analiza SWOT

Uwarunkowania wewnętrzne	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ czyste środowisko, ⇒ potencjał ludzki, ⇒ korzystne warunki do rozwoju rolnictwa ⇒ opracowany Plan Rozwoju Lokalnego, ⇒ profesjonalna kadra samorządowa, oświatowa, instytucji gminnych, ⇒ działalność pomocowa Kościoła, ⇒ projekty i programy finansowane z unijnych środków, ⇒ estetyczny wygląd gminy, ⇒ działania samorządu na rzecz wspierania inwestycji, ⇒ urząd gminy przyjazny społeczeństwu, ⇒ organizowanie przez gminę szkoleń dla mieszkańców, ⇒ infrastruktura techniczna, ⇒ baza sportowa, ⇒ funkcjonowanie podstawowej opieki zdrowotnej, ⇒ niska stopa bezrobocia, 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ niedogodne położenie geograficzne gminy oraz jej rozpiętość, ⇒ starzenie się społeczności, ⇒ brak sprawnej komunikacji, ⇒ wyludnienie wsi, migracje młodych, brak tożsamości z gminą, ⇒ stan rolnictwa (niestabilność rynku rolnego) ⇒ brak miejsc pracy i systemu wsparcia osób bezrobotnych, ⇒ ukryte bezrobocie, ⇒ mała aktywność społeczna na poziomie sołectw, ⇒ brak całodobowego komisariatu policji, ⇒ wzrost nadużywania alkoholu wśród dorosłych i młodzieży, ⇒ małe zainteresowanie produkcją żywności ekologicznej, ⇒ niewystarczająca ilość miejsc i ofert spędzania czasu wolnego poza miejscowością gminną, ⇒ niski poziom partycypacji społecznej,

<ul style="list-style-type: none"> ⇒ gmina bezpieczna, ⇒ działania służące profilaktyce i rozwiązywaniu problemów społecznych, ⇒ współpraca międzyinstytucjonalna, ⇒ liderzy lokalni, grupy nieformalne ⇒ organizacje pozarządowe 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ zbyt mały zasięg sieci kanalizacyjnej, ⇒ niedostateczna baza dla rozwoju turystyki, ⇒ brak perspektyw dla młodzieży kończącej szkoły, ⇒ mały dostęp do usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych, ⇒ brak wolontariatu ⇒ duże nakłady na pobyt osób starszych w domach pomocy społecznej, ⇒ malejąca dynamika przyrostu podmiotów gospodarczych, ⇒ zły stan techniczny dróg i chodników
Uwarunkowania zewnętrzne	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ zachowanie walorów środowiska naturalnego, ⇒ rozwój przedsiębiorczości i aktywności społecznej, ⇒ środki Unii Europejskiej, ⇒ otwarcie na rynki zagraniczne, ⇒ poprawa bezpieczeństwa, ⇒ współpraca międzygminna, związki gmin, ⇒ stabilna polityka województwa, ⇒ potencjał regionu, ⇒ malejące bezrobocie ⇒ niska/stabilna stopa inflacji ⇒ szeroki dostęp do Internetu (dostęp do informacji) ⇒ przychylne nastawienie władz regionalnych ⇒ możliwość korzystania z pomocy ekspertów ⇒ większe możliwości zdobycia wykształcenia (coraz większa liczba uczelni, kształcenie na odległość poprzez Internet) ⇒ promocja zdrowej żywności ⇒ kształtowanie się systemu pomocy i wsparcia dla gmin wiejskich w Polsce ⇒ organizacja usług opiekuńczych, 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ marginalizacja regionu Podlasia, ⇒ brak instrumentów wspierania przedsiębiorczości i redukcji bezrobocia, ⇒ niespójny i niestabilny system prawny, ⇒ wzrost liczby osób starszych ⇒ brak poczucia bezpieczeństwa socjalnego, ⇒ relatywnie niskie dochody mieszkańców, ⇒ odpływ na zewnątrz ludzi młodych, ⇒ nieadekwatny podział środków finansowych w stosunku do ilości zadań przekazanych gminom, ⇒ niestabilna polityka państwa, ⇒ postępujący proces ubożenia społeczeństwa, ⇒ wzrost chorób - alkoholizm, uzależnienia, ⇒ problem przemocy w rodzinie, ⇒ upowszechniające się negatywne wzory zachowań społecznych, ⇒ bierna postawa mieszkańców w kwestii zmiany swojej sytuacji życiowej, ⇒ klęski żywiołowe, ⇒ zanieczyszczenia środowiska naturalnego, ⇒ brak środków na budownictwo komunalne i socjalne

Źródło: Opracowanie własne GOPS w Wyszkach

Jak wynika z przedstawionej analizy, gmina może wykorzystać zasoby ludzkie, czyli sprawny samorząd, instytucje publiczne oraz funkcjonujące organizacje do niwelowania słabych stron. Wyzwaniem dla polityki społecznej jest ubóstwo i związane z nim niskie dochody społeczeństwa, a także zwiększająca się liczba osób starszych i wymagających opieki.

Ważne jest, aby wzbogacać zasoby lokalne, popularyzować lokalne wartości kulturowe i przyrodnicze i w ten sposób budować tożsamość gminy i dbać o jej dalszy rozwój. Należy budować infrastrukturę społeczną na terenie gminy poprzez wspieranie liderów społecznych i animatorów, rozwijanie nowych organizacji. Konieczne jest aktywność w zakresie usług

uwzględniających potrzeby mieszkańców, rozwijanie partnerstwa oraz partycypacji społecznej.

Kolejny obszar dotyczy wzbogacenia ofert spędzania czasu wolnego mieszkańcom gminy, w szczególności zajęć pozalekcyjnych dzieciom i młodzieży oraz osobom w wieku emerytalnym. Należy rozwijać zaplecze instytucjonalne oraz kontynuować opiekę przedszkolną. Ważny jest rozwój inicjatyw na bazie posiadanych zasobów. Wsparcie osób starszych, organizacja usług opiekuńczych, integracja osób starszych i niepełnosprawnych są najważniejszymi potrzebami z obszaru ochrony zdrowia i integracji społecznej. Obok nich niezbędna jest profilaktyka i edukacja społeczna w obszarze zdrowia .

Ważny jest również obszar strategiczny dotyczący wsparcia na rzecz rodzin w kryzysie

w formie poradnictwa, pomocy prawnej, psychologicznej, finansowej i rzeczowej. Wskazane formy pomocy wymagają rozszerzenia o konkretnych specjalistów, co wynika z rozpoznanych potrzeb. Osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym powinny być objęte wsparciem z powodu ubóstwa, bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Wsparcie rodzin w kryzysie to także pomoc w formie lokalu socjalnego, którego na terenie gminy brakuje.

Główne kierunki rozwoju społecznego gminy powinny skupić się na wyznaczonych w Strategii celach. Szczegółowa wizja, cele oraz zadania w zakresie ich realizacji zostały opisane w kolejnym rozdziale.

III. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII

3.1. Wizja społeczna

Wizja została zdefiniowana jako pozytywne wyobrażenie przyszłości, wyprowadzone na podstawie uznanych przez społeczność wartości i idei, z którego wywodzą się cele i plany działania. Ustalenie wizji społecznej, która będzie spełniała jak najlepiej oczekiwania społeczności gminy zostało wypracowane podczas warsztatów strategicznych z liderami społeczności lokalnej. Wizję rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Wyszki określono na podstawie analizy sytuacji społecznej, wyodrębnienia obszarów problemowych oraz mocnych stron.

Wizja Gminy Wyszki to rozwinięta społecznie i partycypacyjnie gmina, w której mieszkańcy czują się bezpiecznie oraz aktywnie uczestniczą w życiu gminy w każdym obszarze. Chcemy, aby Gmina Wyszki do roku 2030 jak najlepiej zapewniała dobre warunki życia mieszkańcom dzięki zadbanemu otoczeniu, infrastrukturze przyjaznej mieszkańcom, rozwiniętej bazie kulturalno – oświatowej i rehabilitacyjnej. Chcemy, aby funkcjonował w gminie kompleksowy system profilaktyki zdrowia i pomocy rodzinie, aby była bogata i dostępna oferta form spędzania czasu wolnego przez dzieci, młodzież, rodziny i seniorów, chcemy, aby rozwijały się obszary usług, rolnictwa i turystyki.

Warunkiem wdrożenia wizji jest rozwój społeczności w zakresie integracji, mobilizowanie mieszkańców, instytucji i podmiotów gospodarczych do aktywności wokół nadrzędnych celów strategicznych.

3.2. Prognozy i tendencje zmian społecznych

Celem zdiagnozowania opinii społeczności lokalnej dotyczącej jakości życia w Gminie Wyszki, a także określenia tendencji i prognoz zmian społecznych, GOPS – jako koor-

dynator Strategii w lipcu 2020 roku przeprowadził sondaż wśród mieszkańców. Badanie przeprowadzono w oparciu o kwestionariusz ankiety. Pytania skierowane do liderów społeczności lokalnej dotyczyły:

- oceny warunków życia i szans na znalezienie zatrudnienia w gminie,
- oceny stopnia/natężenia problemów społecznych występujących na terenie gminy,
- działań, na które należy położyć nacisk w rozwiązywaniu podstawowych kwestii społecznych,
- oceny wpływu mieszkańców na sprawy lokalne i decyzje władz samorządowych,
- oceny uczestnictwa i zaangażowania mieszkańców w rozwój gminy oraz rozwiązywanie problemów społecznych,
- działań, które należy podjąć, aby zwiększyć możliwości rozwojowe i ograniczyć obszary problemowe w gminie.

Mieszkańcy ocenili aktualne warunki życia w Gminie Wyszki jako „dobre” – to najczęściej udzielana odpowiedź. Wśród respondentów 80% uważa, że warunki poprawiły się znacznie, a reszta twierdzi, że w latach 2015 – 2019 nie zauważyła zmian. Większość ankietowanych dobrze ocenia stopień wpływu mieszkańców na sprawy lokalne i decyzje władz samorządowych, a działania władz lokalnych związane z rozwojem społecznym i rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców wskazuje jako „raczej dobrze”.

Wśród działań, jakie należałoby podjąć, aby zwiększyć możliwości rozwojowe i ograniczyć obszary problemów społecznych na terenie Gminy mieszkańcy wskazali: zapewnienie pomocy specjalistycznej osobom starszym i niepełnosprawnym, wspieranie lokalnych inicjatyw obywatelskich i organizacji pozarządowych, tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy, zwiększenie dostępności do poradnictwa specjalistycznego na terenie gminy, zwiększenie działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej, poszerzenie oferty aktywizowania osób starszych. Wyniki badań ankietowych oraz informacje zebrane od członków Zespołu ds. Aktualizacji i Monitorowania Strategii, poddano ocenie Zespołu. Dokonano porównań i rekomendacji oraz analizy udzielanego w gminie wsparcia poszczególnym grupom społecznym. Zebrany materiał posłużył ustaleniu obszarów oraz określeniu celów strategicznych na najbliższe lata.

Zespół uznał, że:

- **I obszar** dotyczyć powinien oferty wsparcia i aktywizacji osób starszych i niepełnosprawnych, gdyż z zebranych danych wynika niewystarczający zakres usług opiekuńczych, specjalistycznych, dostrzegana jest transportowa izolacja osób starszych, niska aktywność i świadomość potrzeb społecznych, brak zaangażowania bliskich w potrzeby osób starszych.
- **II obszar** został zdefiniowany wokół potrzeb rodzin z trudnościami, w tym z bezrobociem, doświadczeniem przemocy, z niewydolnością opiekuńczo – wychowawczą oraz uzależnieniami. Zespół uznał, że należy wzmocnić zasoby kadry specjalistycznej oraz stale diagnozować środowisko osób i rodzin wymagających wsparcia i organizować pomoc w zależności od indywidualnych potrzeb.
- **III obszar** trudności dotyczy funkcjonowania Gminy w aspekcie społecznym – migracji, niskiej aktywności społecznej mieszkańców, zaangażowania organizacji i mieszkańców w rozwiązywanie spraw społecznych, szukaniem innowacyjnych rozwiązań w działaniach na rzecz mieszkańców, aktywnej integracji i ekonomii społecznej.

Na podstawie tych obszarów określono poniższe cele, kierunki działania i wskaźniki realizacji.

3.2. Cele strategiczne i harmonogram na lata 2021 – 2030

1. **Cel strategiczny I** – Budowanie usług na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.
2. **Cel strategiczny II** – Wzmocnienie systemu prawidłowego funkcjonowania rodzin.
3. **Cel strategiczny III** – Wysoka aktywność społeczna mieszkańców i organizacji społecznych
4. **Harmonogram na lata 2021 – 2030**

Harmonogram prezentuje wybrane na lata 2021 – 2030 kierunki działania i zadania służące ich realizacji.

Lp.	Kierunki działania	Realizatorzy	Ramy finansowe	Zmiany efekty	Wskaźniki	Lata
CEL STRATEGICZNY I BUDOWANIE USŁUG NA RZECZ OSÓB STARSZYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH						
1	Wspieranie rodzin z osobami starszymi, przewlekle chorymi, niepełnosprawnymi w działaniach zmierzających do zaspokajania potrzeb i utrzymania ich w środowisku zamieszkania. Motywowanie rodzin do angażowania się w opiekę nad osobami starszymi.	GOPS, gmina, organizacje pozarządowe i inne	Budżet gminy, budżet państwa, NFZ, PFRON, dotacje i inne	Poprawa jakości życia, poprawa sytuacji finansowej, Wzrost zaangażowania rodzin w pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym	Liczba rodzin, Liczba osób	2021-2030
2	Zapewnienie pomocy w formie usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania.	GOPS, organizacje pozarządowe i inne	Budżet gminy, Budżet państwa, środki pomocowe UE i inne	Utrzymanie osób w środowisku zamieszkania, poprawa warunków życia osób niepełnosprawnych i obłożnie chorych	Liczba osób objętych pomocą, liczba udzielonych świadczeń	2021-2030
3	Pomoc osobom niepełnosprawnym w pozyskaniu sprzętu ortopedycznego i rehabilitacyjnego oraz informowanie o przysługujących im ulgach i uprawnieniach.	GOPS, PFRON, PCPR, NFZ	Budżet państwa, budżet gminy, dotacje i inne	Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych, poprawa stanu zdrowia,	Liczba rodzin, Liczba osób	2021-2030
4	Organizacja wspólnych imprez, uroczystości integracyjnych dla osób starszych, samotnych, niepełnosprawnych np. Dzień Seniora, Dzień Babci, Dzień Dziadka, Wigilia	Gmina, GOPS, szkoły, organizacje pozarządowe i inne	Budżet gminy, dotacje, środki pomocowe z UE i inne	Wzrost integracji osób starszych, wzrost jakości życia, zapobieganie izolacji międzypokoleniowej	Liczba imprez, liczba uczestników	2021-2030

5	Prowadzenie działań edukacyjnych w szkołach i przedszkolach kształtujących właściwą postawę wobec osób starszych, niepełnosprawnych oraz aktywizujących do podejmowania działań samopomocowych na rzecz tych osób	Szkoły, Biblioteka, GCBK	Budżet gminy, dotacje, środki pomocowe UE i inne	Zapobieganie izolacji międzypokoleniowej, wzrost integracji społecznej	Liczba spotkań, liczba uczestników	2021-2030
6	Ułatwienie dostępu do instytucji kulturalnych i społecznych tj. kino, teatr, opera, zajęcia rehabilitacyjne i aktywności społeczne	Gmina, GCBK	Budżet gminy, dotacje, środki pomocowe z UE i inne	Wzrost integracji oraz aktywizacja osób starszych i niepełnosprawnych	Liczba imprez, liczba uczestników	2021-2030
7	Profilaktyka zdrowotna dla osób starszych i niepełnosprawnych	Zakład Opieki Zdrowotnej	NFZ, dotacje i inne	Poprawa jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych, poprawa stanu zdrowia	Liczba zrealizowanych projektów, liczba uczestników	2021-2030
8	Organizowanie integracji międzypokoleniowej oraz podtrzymanie tradycji regionalnych; wykorzystywanie wiedzy seniorów o historii, kulturze i regionie	Gmina, GCBK Biblioteka, szkoły, organizacje pozarządowe i inne	Budżet gminy, dotacje, środki pomocowe z UE i inne	Wzrost integracji osób starszych i niepełnosprawnych, wzrost jakości życia, wzrost samooceny, pożyteczna forma spędzania czasu wolnego	Liczba zajęć, liczba uczestników	2021-2030
CEL STRATEGICZNY II: WZMOCNIENIE SYSTEMU PRAWIDŁOWEGO FUNKCJONOWANIA RODZIN						
1.	Systematyczna praca socjalna z rodzinami, stała diagnoza środowiska, programy wspierania rodziny	GOPS, PCPR,	Budżet gminy, budżet państwa, środki pomocowe UE, dotacje i inne	Poprawa kondycji fizycznej, psychicznej, wspieranie osób w sytuacjach trudnych, wspierania rodzin w prawidłowym ich funkcjonowaniu	Liczba osób korzystających z pomocy z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej, liczba rodzin objęta wsparciem, liczba programów	2021-2030

2.	Współpraca z instytucjami zajmującymi się problematyką bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych i problemów bytowych	GOPS, sąd, kuratorzy, przedstawiciele szkół, policja, PCPR,	Budżet gminy, budżet państwa, środki pomocowe UE i inne	Poprawa rozwoju psychicznego dzieci i młodzieży, pomoc w rozwiązywaniu problemów, ograniczenie liczby uczniów z problemami szkolnymi i wychowawczymi	Liczba rodzin Liczba kontaktów	2021-2030
3.	Ułatwienie rodzinom dostępu do poradnictwa prawnego, specjalistycznego	GOPS, Gmina, PCPR	Budżet gminy, budżet państwa, środki pomocowe UE i inne	Poprawa kondycji fizycznej, psychicznej, wspieranie osób w sytuacjach trudnych, wspieranie rodzin w prawidłowym ich funkcjonowaniu	Liczba rodzin	2021-2030
4.	Kontynuowanie usług asystenta rodziny	GOPS, Gmina	Budżet państwa, budżet gminy, inne źródła	Zapewnienie prawidłowego funkcjonowania rodziny, pozostanie dzieci w środowisku zamieszkania	Liczba rodzin, Liczba asystentów	2021-2030
5	Realizacja działań zespołu interdyscyplinarnego	GOPS, Zespół Interdyscyplinarny, Gmina, Policja, GKRPA	Budżet gminy, budżet państwa,	Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie, tworzenie nowych form pomocy rodzinie,	liczba osób/rodzin objęta wsparciem, liczba procedur NK	2021-2030

6	Podejmowanie działań profilaktycznych ukierunkowanych na rozwój umiejętności wychowawczych rodziców	GOPS, Zespół Interdyscyplinarny, Gmina, Policja, Kuratorzy	Budżet gminy, budżet państwa,	Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie społecznie pożądanego modelu rodziny prowadzący do zmniejszenia trudności w pełnieniu funkcji związanych z opieką, wychowaniem i skuteczną ochroną dzieci i młodzieży.	liczba rodzin osób korzystających z tej formy pomocy	2021-2030
7	Organizowanie wsparcia specjalistycznego (psychologicznego, prawnego, itp.) dla ofiar i sprawców przemocy	GOPS, Zespół Interdyscyplinarny, Gmina, Policja, PCPR,	budżet gminy budżet powiatu środki krajowe, środki UE środki własne instytucji i organizacji	Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie.	liczba osób objętych oddziaływaniem, liczba placówek i/lub osób zaangażowanych do udzielenia wsparcia ofiarom i sprawcom przemocy	2021-2030
8	Minimalizowanie potencjalnych przyczyn występowania przemocy w rodzinie poprzez zaspokojenie jej podstawowych potrzeb (udzielanie pomocy finansowej, rzeczowej, świadczenia rodzinne, świadczenie pracy socjalnej).	GOPS, Zespół Interdyscyplinarny, Gmina, Policja, PCPR,	budżet gminy	Stworzenie środowiska przyjaznego dzieciom i ich rodzicom, poprawa funkcjonowania rodzin.	liczba i formy udzielanej pomocy, liczba rodzin i dzieci w rodzinach objętych pomocą.	2021-2030
9	Organizowanie prac społecznie użytecznych, interwencyjnych i robót publicznych, staży	PUP, GOPS, jednostki organizacyjne Gminy, firmy prywatne	Budżet państwa, środki pomocowe UE, dotacje i inne	Wzrost aktywności zawodowej, poprawa sytuacji finansowej i życiowej osób bezrobotnych, zmniejszenie poziomu bezrobocia	Liczba osób bezrobotnych zatrudnionych w ramach wymienionych prac	2021-2030

10	Rozwijanie współpracy z PUP w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia na terenie gminy - upowszechnianie informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego oraz szkoleniach i kursach umożliwiających zmianę kwalifikacji zawodowych	PUP, GOPS	Budżet państwa, budżet gminy, dotacje, środki pomocowe UE	Wzrost aktywności zawodowej, poprawa sytuacji finansowej i życiowej osób bezrobotnych, zmniejszenie poziomu bezrobocia	Liczba osób, Liczba szkoleń	2021-2030
10	Pozyskiwanie środków z zewnątrz, realizowanie projektów na rzecz aktywizacji zawodowej	GOPS, PUP, Gmina	Budżet gminy, dotacje, środki pomocowe	Wzrost aktywności zawodowej, poprawa sytuacji finansowej i życiowej osób bezrobotnych, zmniejszenie poziomu bezrobocia	Liczba osób Liczba kontraktów	2021-2030
11.	Prowadzenie działań profilaktyczno – terapeutycznych dla osób uzależnionych, współuzależnionych	GKRPA GOPS, ZI,	Budżet gminy, dotacje i inne	Poprawa relacji z rodziną i otoczeniem,	Liczba zrealizowanych projektów, liczba osób objętych działaniem	2021-2030
12	Zwiększenie świadomości społeczności lokalnej, w szczególności osób młodych odnośnie zagrożeń	GKRPA, ZI, GOPS, Policja, szkoły, organizacje pozarządowe	Budżet gminy, dotacje i inne	Wzrost świadomości o szkodliwości stosowania używek, kształtowanie pożądaných postaw.	Liczba spotkań, prelekcji	2021-2030
CEL STRATEGICZNY III WYSOKA AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW I ORGANIZACJI SPOŁECZNYCH						
1	Organizowanie imprez integracyjnych takich jak festyny rodzinne, pikniki, wycieczki turniejowe i zawody sportowe, innych form aktywności mieszkańców.	Gmina, placówki oświatowe, GCBK organizacje pozarządowe	Budżet gminy, dotacje, środki pomocowe UE i inne	Wzrost integracji i aktywności społecznej rodzin, zacieśnienie więzi społecznych, pozytywna forma spędzania czasu wolnego w gronie rodziny	Liczba imprez, liczba uczestników	2021-2030

System zarządzania realizacją Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych tworzą powiązane ze sobą podmioty zarządzające realizacją Strategii.

Wójt Gminy, po uchwaleniu lub aktualizacji dokumentu przez Radę Gminy jest odpowiedzialny za jego wdrażanie oraz funkcjonowanie Zespołu do spraw aktualizacji i monitorowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Rada Gminy pełni bieżący nadzór nad realizacją Strategii, czuwa, aby przy tworzeniu budżetu uwzględniany był harmonogram Strategii, uchwała zmiany w strategii, programy i projekty służące jej realizacji.

Koordinator wdrażania Strategii –GOPS – zapewnia, aby instytucja zaangażowane w proces tworzenia oraz każdy z członków Zespołu do spraw aktualizacji i monitorowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych posiadał aktualną wersję Strategii oraz harmonogram Strategii, gromadzi dokumentację związaną ze Strategią (uchwały, sprawozdania, protokoły spotkań Zespołu), prowadzi monitoring realizacji Strategii (wskaźniki realizacji). Współorganizuje spotkania Zespołu w celu opracowania harmonogramu działań oraz celem podsumowania zrealizowanych zadań. Koordynator opracowuje coroczne informacje z realizacji Strategii i przedkłada je podczas sesji Rady Gminy do końca kwietnia każdego roku kalendarzowego (po aktualizacji do końca kwietnia następnego roku).

Zespół do spraw aktualizacji i monitorowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych uczestniczy w posiedzeniach Zespołu, a każdy z członków przygotowuje materiał roboczy na spotkanie dotyczący wdrażania Strategii. Zespół opracowuje

i analizuje materiał z monitoringu, opiniuje harmonogram realizacji. Podmioty zarządzające

i realizujące zadania strategiczne powinny sprawować nadzór nad tym, aby zapisy Strategii były uwzględniane w innych dokumentach strategicznych. Stosowne zmiany winny być wprowadzane również do niniejszej Strategii.

System aktualizacji Strategii zakłada wprowadzenie zmian w dokumencie strategicznym. Zmiany będą proponowane przez Koordynatora, opiniowane przez Zespół podczas spotkania roboczego i zatwierdzone przez Radę Gminy. Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie raz w roku poddawana przeglądowi oraz w razie potrzeby aktualizacji. System ten jest odmienny dla części dokumentu określającej wizję rozwoju i cele Strategii. Po wprowadzeniu zmian w Strategii Koordynator Zespołu zobowiązany jest dostarczyć wszystkim zainteresowanym stronom informację o dokonanej aktualizacji.

Kryterium ewaluacji i monitoringu będą zmiany w zmniejszeniu eskalacji problemu lub całkowitym jego wyeliminowaniu. Bazą informacji statystycznej, zbieranej na potrzeby wskaźników monitorowania będą informacje z OZPS, otrzymane od instytucji, organizacji

i grup środowiskowych biorących udział w programach związanych z poszczególnymi celami Strategii. Ocena realizacji Strategii odbywać się będzie pod kątem: stopnia realizacji założeń oraz celów, zrealizowanych wskaźników zapisanych w harmonogramie, kwot przeznaczonych i pozyskanych na realizację projektów i programów, efektywności, rzetelności i jakości realizowanych w jej ramach zadań.

Niniejszy dokument, po uchwaleniu przez Radę Gminy powinien być dostępny na stronie internetowej i przekazany wszystkim uczestnikom procesu planowania strategicznego oraz wszystkim jednostkom i instytucjom, których działalność może przyczynić się do realizacji Strategii.

V. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Zidentyfikowane cele i działania w zakresie integracji i rozwiązywania problemów społecznych w gminie Wyszki wymagają odpowiednich źródeł finansowania. Można je podzielić na cztery grupy:

1. środki finansowe pochodzące z budżetu państwa w zakresie finansowania zadań własnych gminy w zakresie pomocy społecznej oraz w innych obszarach ujętych w Strategii,
2. środki pochodzące z budżetu państwa na zadania zlecone gminie przez administrację rządową,
3. środki własne gminy,
4. środki finansowe pochodzące ze źródeł organizacji pozarządowych,
5. środki pomocowe, w tym Europejski Fundusz Społeczny.

ZAKOŃCZENIE

Realizacja Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych na poziomie gminy to wprowadzenie nowoczesnego modelu polityki społecznej gminy. Strategia jest drogowskazem i instrumentem działania władz samorządowych, instytucji pomocy społecznej, w tym Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Celem Strategii są działania długofalowe polegające na inwestycji w kapitał ludzki, edukację, poprawę sytuacji materialnej rodzin, działania na rzecz poprawy rynku zatrudnienia

i poprawy przedsiębiorczości. Strategia ma pobudzać do aktywności organizacje i instytucje działające w obszarze lokalnej polityki społecznej. Poprzez cele i kierunki działania ma dotrzeć do osób najbardziej potrzebujących i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Realizacja Strategii umożliwi racjonalne wykorzystanie potencjału wszystkich partnerów w celu rozwiązania wielu problemów społecznych. Kluczowe znaczenie dla Strategii ma systematyczna realizacja i monitoring przyjętego harmonogramu działań. Strategia i wynikające z niej programy są otwarte i elastyczne, podlegają okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom. Działania te wynikają ze zmieniającej się rzeczywistości społeczno-ekonomicznej, pogłębiania diagnozy potrzeb oraz zmieniających się wymogów prawnych.

Wykaz tabel

Tabela nr 1: Wykaz miejscowości gminy Wyszki

Tabela nr 2: Poziom przyrostu naturalnego oraz migracji

Tabela nr 3: Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych z terenu gminy Wyszki wg grup obszarowych

Tabela nr 4: Jakość gruntów na terenie gminy Wyszki

Tabela nr 5: Podmioty gospodarki narodowej wg sektorów własności w latach 2007-2011

Tabela nr 6: Podmioty gospodarki narodowej wg form organizacyjno-prawnych

Tabela nr 7: Stopa bezrobocia w powiecie bielskim w latach 2007-2011

Tabela nr 8: Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy Wyszki

Tabela nr 9: Liczba osób bezrobotnych w przedziałach wiekowych

Tabela nr 10: Wykształcenie osób bezrobotnych na terenie gminy Wyszki

Tabela nr 11: Realizacja wydatków budżetowych w latach 2009 -2011

Tabela nr 12: Przyczyny przyznawania świadczeń na przestrzeni lat 2009-2011

Tabela nr 13: Rodzaje wypłacanych świadczeń

Tabela nr 14: Liczba osób korzystających z programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”

Tabela nr 15: Gospodarka mieszkaniowa w latach 2009-2010

Tabela nr 16: Zestawienie lokali mieszkalnych na terenie gminy

Tabela nr 17: Zatrudnienie w podstawowej opiece zdrowotnej

Tabela nr 18: Działania GKRPA wobec osób uzależnionych

Tabela nr 19: Zestawienie liczby uczniów w szkołach podstawowych na terenie gminy

Tabela nr 20: Zestawienie liczby uczniów w gimnazjum

Tabela nr 21: Pomoc w formie usług opiekuńczych w latach 2007-2011

Tabela nr 22: Odpłatność gminy za pobyt w DPS w latach 2007-2011

Tabela nr 23: Liczba przestępstw w latach 2007-2011

Tabela nr 24: Liczba wykroczeń w latach 2007-2011

Tabela nr 25: Liczba interwencji i Niebieskich Kart w latach 2007-2011

Tabela nr 26: Problemy społeczne oraz ich przyczyny i skutki

Tabela nr 27: Analiza SWOT

Tabela nr 28: Cele strategiczne i operacyjne oraz zadania realizacyjne

Wykaz wykresów

Wykres nr 1: Struktura ludności wg wieku i płci

Wykres nr 2: Liczba ludności gminy w latach 2007 – 2011

Wykres nr 3: Rodzaje działalności gospodarczej

Wykres nr 4: Procentowy rozkład chorób dzieci i młodzieży

Wykres nr 5: Procentowy rozkład chorób osób dorosłych

Wykres nr 6: Zestawienie pożarów powstałych na terenie powiatu wg przyczyn ich powstania w latach 2010-2011

Wykres nr 7: Ilość zdarzeń w latach 2003-2011 na terenie gminy Wyszki

Wykres nr 8: Struktura zdarzeń w powiecie bielskim z rozbiciem na poszczególne gminy w latach 2010-2011.

